

Onderzoek Mantelzorgers gemeenten Dinkelland en Tubbergen 2024/2025

Auteur: Eelco Visser
Januari 2025

Inhoudsopgave

1. Werkwijze en presentatie resultaten	3
1.1 Gevolgde werkwijze	3
1.2 Presentatie van de resultaten.....	3
2. Mantelzorgers in de gemeenten Dinkelland en Tubbergen	4
2.1 Kenmerken mantelzorgers en hun zorgsituatie	4
2.2 Mantelzorg verlenen	8
2.3 Gebruik en behoeften aan mantelzorgondersteuning	13
2.4 Respijtzorg	21
2.5 Mantelzorgwaardering	23
2.6 Ervaren beperkingen en belasting	25
2.7 Tevredenheid en tips	28
3. Samenvatting en conclusies	29

Bijlage 1

Volledig overzicht resultaten

1. Werkwijze en presentatie resultaten

1.1 Gevolgde werkwijze

Digitale vragenlijst

De vragenlijst is opgesteld door MantelzorgNL en vervolgens voorgelegd aan de opdrachtgever van de gemeenten voor feedback. Deze is verwerkt in een definitieve lijst die digitaal is aangemaakt en door de gemeente digitaal is uitgezet in december 2024 en januari 2025. De vragenlijst bevat vragen die zijn gebaseerd op de volgende indicatoren:

- Achtergrondvragen, zoals leeftijd, samenstelling huishouden en geslacht.
- Ervaringen met het bieden van mantelzorg.
- Ervaringen met en behoefte aan mantelzorgondersteuning.
- Gebruik en behoefte aan respijt(zorg), ook uit het informele netwerk.
- Al dan niet ontvangen van de Mantelzorgwaardering en de tevredenheid erover.

De gemeenten hebben zich ingespannen om zoveel mogelijk inwoners op de lijst te attenderen.

Respons

In totaal hebben 312 respondenten interesse in het onderzoek getoond. Van hen zijn 177 respondenten met de vragenlijst gestart; onder hen 84 respondenten uit de gemeente Dinkelland en 61 uit de gemeente Tubbergen. In totaal hebben 124 respondenten de gehele vragenlijst ingevuld.

1.2 Presentatie van de resultaten

In hoofdstuk twee worden de resultaten voor de totale responsgroep beschreven. Indien dat aan de orde is, presenteren we statistisch significant verschillen tussen de gemeenten Dinkelland en Tubbergen. Dat doen we ook voor diverse andere variabelen. Ook vergelijken we, waar mogelijk en relevant, de gegevens met die uit het meest recente SCP-onderzoek (2019).

2. Mantelzorgers in de gemeenten Dinkelland en Tubbergen

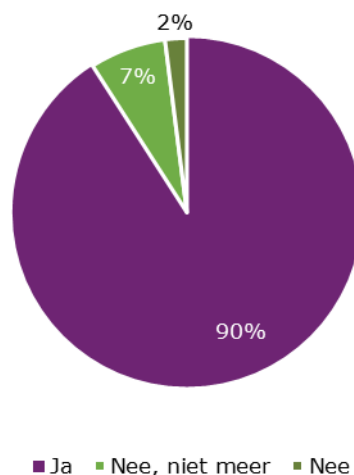
2.1 Kenmerken mantelzorgers en hun zorgsituatie

Wie zijn de mantelzorgers die zijn bereikt met dit onderzoek? Wat zijn hun kenmerken en hoe zit hun zorgsituatie eruit?

Woongemeente, besef mantelzorgers zijn

Ongeveer 51% van de respondenten (n=159) woont in de gemeente Dinkelland, 40% in Tubbergen, 10% in een andere gemeente. In figuur 1 (n=177) blijkt dat 90% mantelzorg verleent, 7% niet meer en 2% niet.

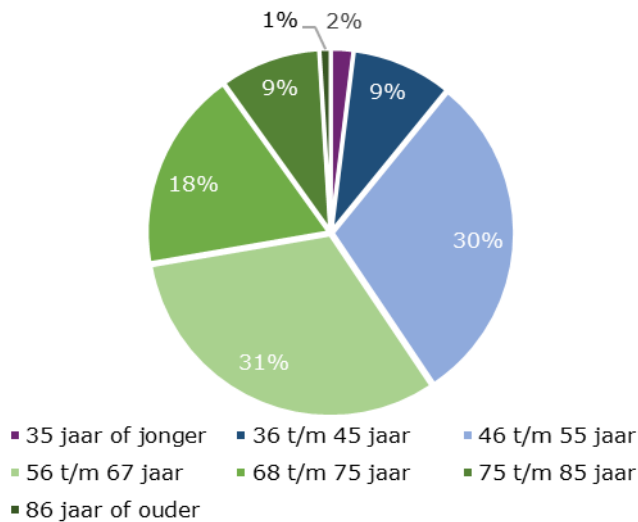
Figuur 1: respondenten die mantelzorg verlenen

Persoonlijke kenmerken respondenten

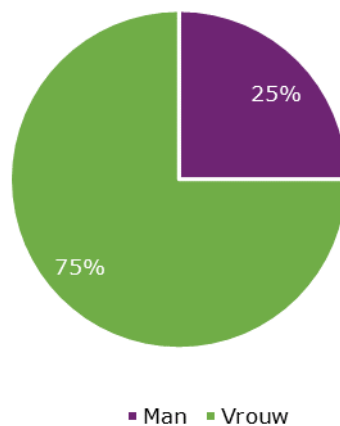
Figuur 2 (n=104) laat zien dat 41% van de respondenten in dit onderzoek jonger is dan 56 jaar, 49% is tussen de 56 en 76 jaar oud en 10% is 76 jaar of ouder. Recent SCP-onderzoek laat zien dat mensen in de leeftijdsgroep 45-65 jaar het meest frequent en intensief mantelzorg verlenen. Die is ook in dit onderzoek ruim vertegenwoordigd.

Figuur 2: respondenten naar leeftijd

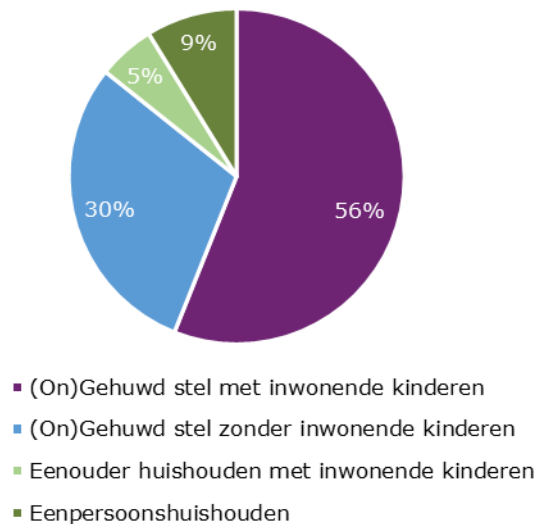
Figuur 3 (n=104) laat zien dat een kwart van de respondenten man is en driekwart vrouw. Landelijk (SCP-onderzoek) is de verhouding 40% man en 60% vrouw. In dit onderzoek zijn vrouwen oververtegenwoordigd.

Figuur 3: respondenten naar geslacht

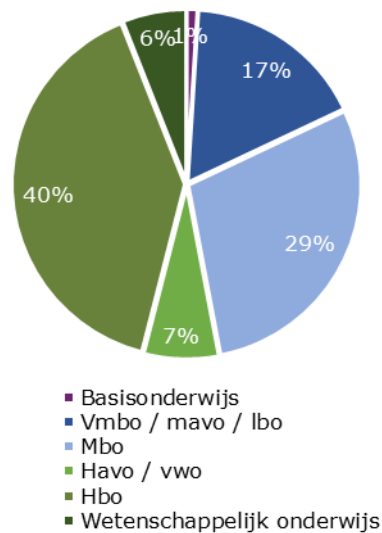
Figuur 4 (n=104) toont dat een grote meerderheid van de respondenten in een gezinsverband leeft met (56%) of zonder (30%) inwonende kinderen.

Figuur 4: respondenten naar samenstelling huishouden

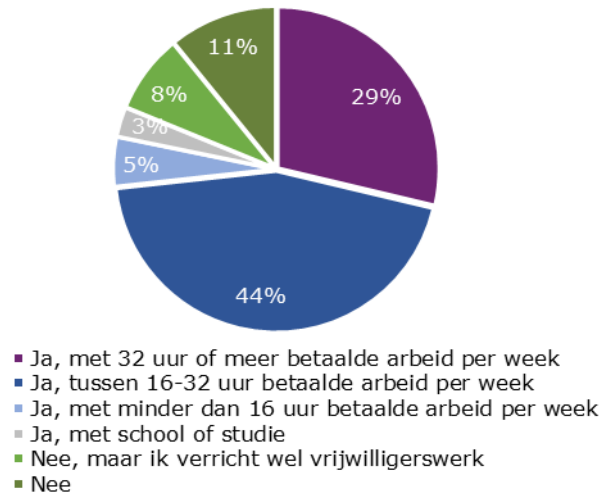
Kijken we in figuur 5 (n=104) naar het opleidingsniveau van de respondenten dan zien we dat 47% van de respondenten maximaal een Mbo-opleiding heeft, 7% havo/vwo en 46% is, met een Hbo of Wo-diploma, hoog opgeleid.

Figuur 5: respondenten naar hoogst afgeronde opleiding

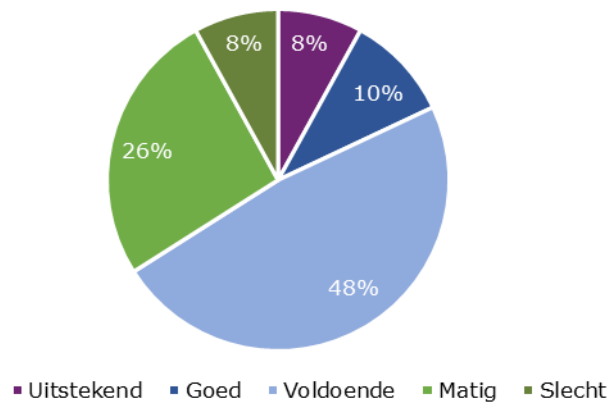
In figuur 6 (n=75) staat of en in welke mate de respondenten van 18 tot 68 jaar hun zorgtaken combineren met betaalde arbeid. Ruim driekwart (78%) combineert het met betaalde arbeid, 3% met school of een studie en 8% met vrijwilligerswerk. Zo'n 11% combineert het niet met betaalde arbeid of vrijwilligerswerk.

Figuur 6: mate waarin mantelzorgtaken met andere activiteiten worden gecombineerd

Figuur 7 (n=61) laat zien dat 18% van de respondenten met betaalde arbeid aangeeft het werk uitstekend of goed te kunnen combineren met de mantelzorgtaken, 48% voldoende en ruim een derde (34%) matig of slecht.

Figuur 7: mate waarin respondenten mantelzorgtaken en betaalde arbeid kunnen combineren

2.2 Mantelzorg verlenen

Zorgvragers en hun woonsituatie

Zo'n 70% van de respondenten (n=159) zorgt voor 1 persoon, 20% voor 2 en 10% voor 3 of meer personen. In het meest recente SCP-onderzoek (2019) biedt 67% hulp aan een persoon, 24% aan twee en 9% aan drie of meer personen.

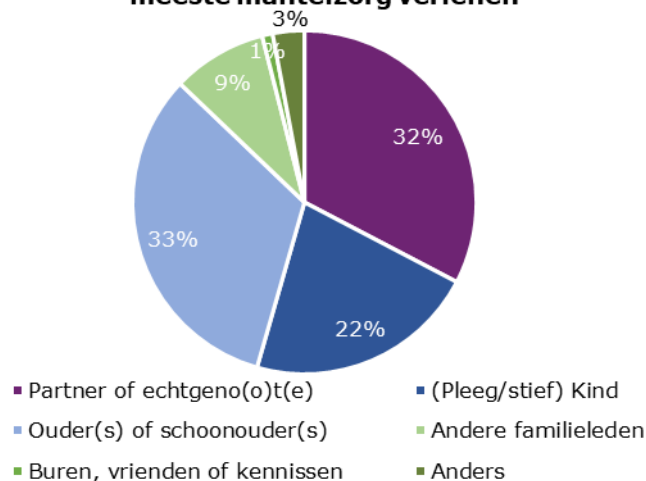
In figuur 8 (n=157) staat aan wie respondenten (de meeste) mantelzorg verlenen. Ongeveer een derde (32%) zorgt voor een partner of echtgeno(o)t(e), een derde voor een (schoon)ouder, 22% voor een (pleeg of stief) kind.

Respondenten met een HBO- of WO-opleiding zorgen minder vaak voor 1 persoon (56%) en vaker voor 3 personen of meer (15%).

Bij de mate van ervaren belasting zien we dat respondenten die zich tamelijk zwaar (35%) of zwaar tot overbelast (55%) voelen door de mantelzorg vaker voor een (stief)kind zorgen. Respondenten die zich niet belast voelen door de mantelzorg, zorgen veel vaker voor andere familieleden dan partner, kind of (schoon) ouder (21%).

Naar leeftijd zien we een logische verdeling: naarmate respondenten ouder zijn, zorgen ze vaker voor een partner of echtgeno(o)t(e). Respondenten tot 68 jaar zorgen vaker voor (schoon)ouder(s), 35-75 jarigen vaker voor een (stief/pleeg)kind.

Figuur 8: persoon aan wie respondenten meeste mantelzorg verlenen

Circa 48% van de respondenten (n=154) zorgt voor een inwonende zorgvrager, 31% voor een zorgvrager die elders zelfstandig woont en 18% voor een zorgvrager in een zorginstelling of beschermde woonvorm. Landelijk helpt 65% een zelfstandig wonende elders. Het merendeel van de zorgvragers waarvoor de respondenten zorgen (86%)(n=154) woont in de gemeenten Dinkelland (45%) of Tubbergen (40%).

Hulp aan de zorgvrager

In figuur 9 (n=142) benoemen de respondenten de oorzaken van de hulpvraag bij hun naaste. De meest genoemde oorzaken zijn een lichamelijke beperking (52%), en dementie of geheugenproblemen (33%) en algemene beperkingen als gevolg van ouderdom (32%). De respondenten hebben meerdere oorzaken voor de hulpvraag mogen noemen. Als we de percentages bij elkaar optellen, komen we tot 179%. Dat betekent dat de respondenten gemiddeld 1,8 oorzaken noemen voor de hulpvraag.

Naar gemeente blijkt dat respondenten in Dinkelland (44% tegen 19% in Tubbergen) vaker zorgen voor mensen met dementie of geheugenproblemen.

Bij respondenten van gezinnen met inwonende kinderen is een lichamelijke beperking (60%) en een (licht) verstandelijke beperking (32%) vaker de oorzaak, respondenten in eenpersoonshuishoudens noemen deze oorzaken in het geheel niet.

Respondenten die mantelzorg slecht kunnen combineren met werk, studie of school geven vaker dementie en geheugenproblemen en psychische problemen (beide 80%) als oorzaak van de hulpvraag aan.

Naarmate respondenten zich zwaarder belast voelen door de mantelzorg die ze bieden, noemen ze vaker als oorzaak van de hulpvraag ontwikkelingsstoornissen. Onder respondenten die zich niet of hooguit enigszins belast voelen, noemt 5% deze oorzaak, bij respondenten die zich zwaar tot overbelast voelen is dit 55%. Ook zien we een groot verschil in het aantal oorzaken voor een hulpvraag. Bij respondenten die zich niet belast voelen door hun mantelzorgtaken, zien we gemiddeld 1,4 oorzaak voor een hulpvraag. Bij respondenten die zwaar- tot overbelast zijn, zijn dat er 2,7.

Figuur 9: oorzaak hulpbehoefte

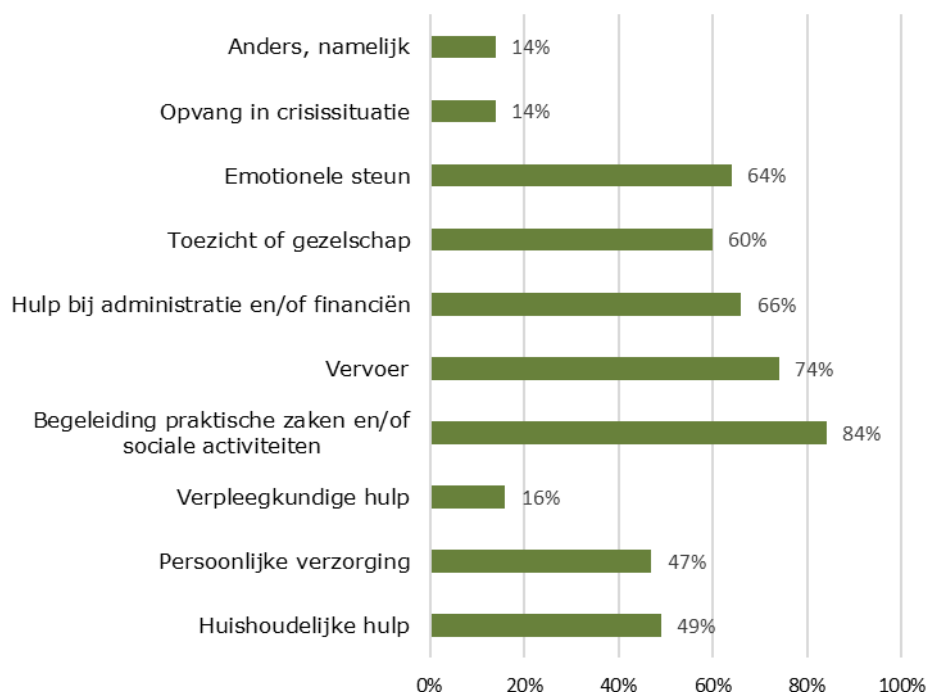
Figuur 10 (n=140) laat zien dat de respondenten een breed palet aan hulp bieden; gemiddeld 4,5 vormen. Het vaakst genoemd worden begeleiding praktische zaken en/of bij sociale activiteiten (84%), vervoer (74%), hulp bij administratie en/of financiën (66%), emotionele steun (64%) en toezicht of gezelschap (60%). Opvallend is de persoonlijke verzorging. Dat wordt door 47% van de respondenten genoemd, landelijk is dat maar 12%.

Respondenten uit Dinkelland (76%) bieden vaker hulp bij administratie en/of financiën dan respondenten uit Tubbergen (53%). Mannen bieden vaker hulp bij vervoer (92%) dan vrouwen (72%).

Bij de mate van belasting zien we een lineair verband. Naarmate respondenten zich zwaarder belast voelen door de mantelzorg, bieden ze vaker hulp bij de persoonlijke verzorging en bij toezicht en gezelschap. Dat loopt bij de persoonlijke verzorging op van 34% bij respondenten die zich niet tot enigszins belast voelen naar 73% bij respondenten die zich zwaar- tot overbelast voelen en bij toezicht of gezelschap van 29% voor de respondenten die zich niet belast voelen naar 100% bij de personen die zich zwaar- tot overbelast voelen. Datzelfde verband zien we bij 'andere vormen van hulp'. Daar loopt het op van 7% naar 55% onder de respondenten die zich zwaar- tot overbelast voelen. Genoemde vormen zijn 24-uurszorg (2 keer), contacten met artsen en sociale omgeving onderhouden (2 keer) en koken. Respondenten die zich zwaar- tot overbelast voelen bieden gemiddeld 6,4 soorten hulp, respondenten die zich niet belast voelen 3,6.

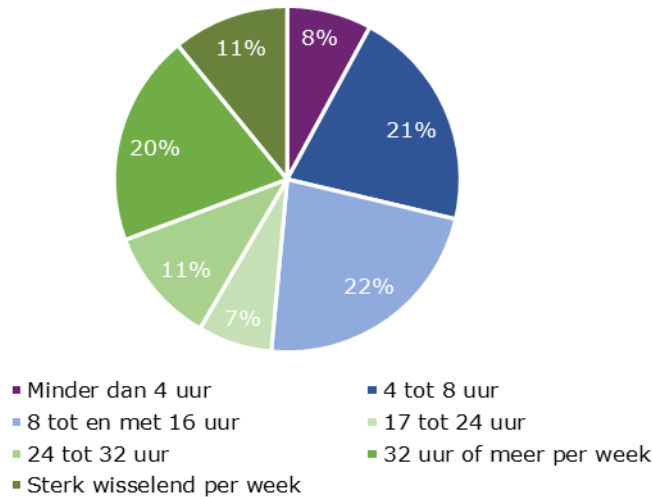
Alle respondenten die werk, school of studie slecht kunnen combineren met de mantelzorg bieden emotionele steun. Bij respondenten die het uitstekend weten te combineren geeft niemand aan deze hulp te bieden.

Figuur 10: geboden hulp

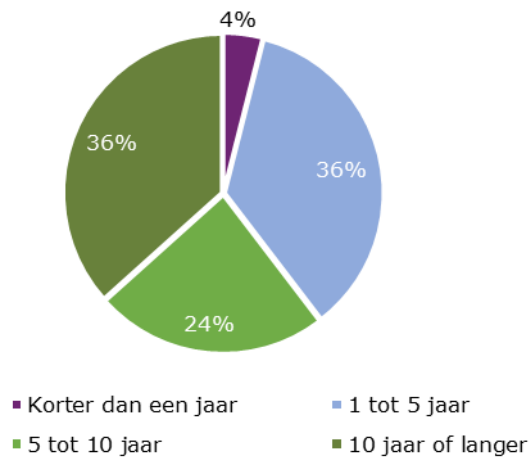
Figuur 11 (n=139) toont dat 31% van de respondenten 24 uur of meer per week mantelzorg biedt, 11% geeft aan een sterk wisselend aantal uren per week te zorgen. Zo'n 71% zorgt meer dan 8 uur per week, tegen 20% landelijk.

Figuur 11: aantal uren mantelzorg per week

In figuur 12 (n=139) blijkt dat 36% van de respondenten 10 jaar of langer mantelzorg biedt. Zo'n 4% is korter dan een jaar mantelzorger.

Figuur 12: duur van de geleverde mantelzorg

Ruim 47% (n=138) is de enige mantelzorger van de zorgvrager. Dat betekent dat deze respondenten de zorg niet met hun netwerk kunnen delen. Voor 53% is dit wel het geval. Zij worden geholpen door 1 persoon (33%), 2 of 3 personen (56%), terwijl 11% kan rekenen op de hulp van 4 personen of meer. Het kunnen delen van zorg is een beschermende factor tegen overbelasting.

Respondenten die zich zwaar of overbelast voelen door de mantelzorg hebben vaker hulp van 1 persoon (67%) en veel minder vaak van 2 of meer personen (33% tegen 70% overige respondenten).

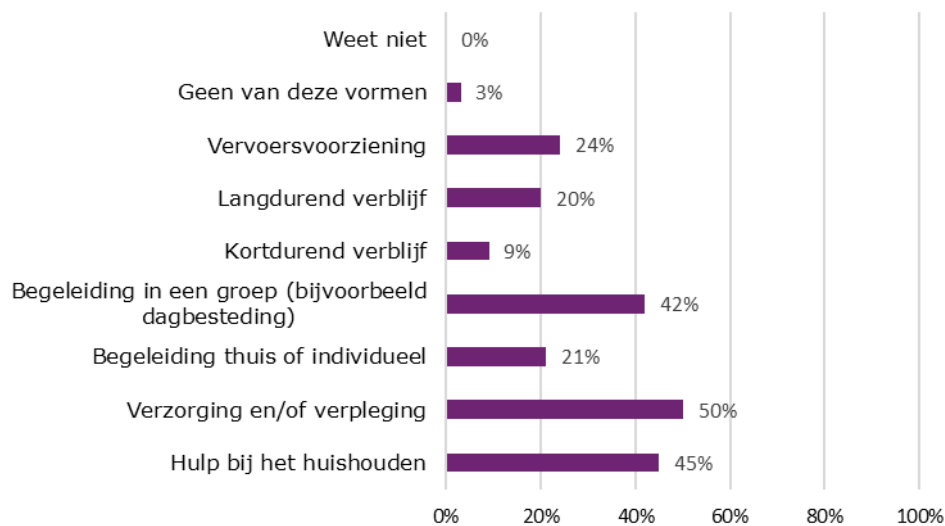
Indicatie of aanbod professionele hulp of zorg

Ongeveer 80% van de respondenten (n=137) geeft aan dat de zorgvrager gebruikmaakt van professionele hulp of zorg, voor 20% is dat niet het geval, 1% weet het niet. Is hier een Wmo- of Jeugdhulpindicatie voor afgegeven? In 33% (n=104) is dat voor alle hulp, zorg of ondersteuning het geval, in 40% voor een deel ervan, in 19% is dat niet het geval. Mogelijk ontvangen zij zorg of ondersteuning uit andere zorgwetten of kopen zij particuliere hulp in. Ongeveer 9% van de respondenten weet niet of er sprake is van een indicatie voor zorg of ondersteuning.

In figuur 13 (n=108) staat waar de professionele hulp, zorg of ondersteuning uit bestaat. Verzorging en/of verpleging (50%), hulp bij het huishouden (45%) en begeleiding in een groep (42%) springen er echt uit. Respondenten mochten meerdere antwoorden noemen. Het totaalpercentage van de antwoorden in figuur 13 is 211%. Dat betekent dat zorgvragers gemiddeld gebruik maken van 2,1 type professionele hulp of zorg.

Respondenten uit Dinkelland (29%) geven vaker dan die uit Tubbergen (10%) het antwoord langdurend verblijf in een zorginstelling.

Figuur 13: zorg waarvoor indicatie is gekregen

2.3 Gebruik en behoeften aan mantelzorgondersteuning

Bekendheid mantelzorgondersteuning

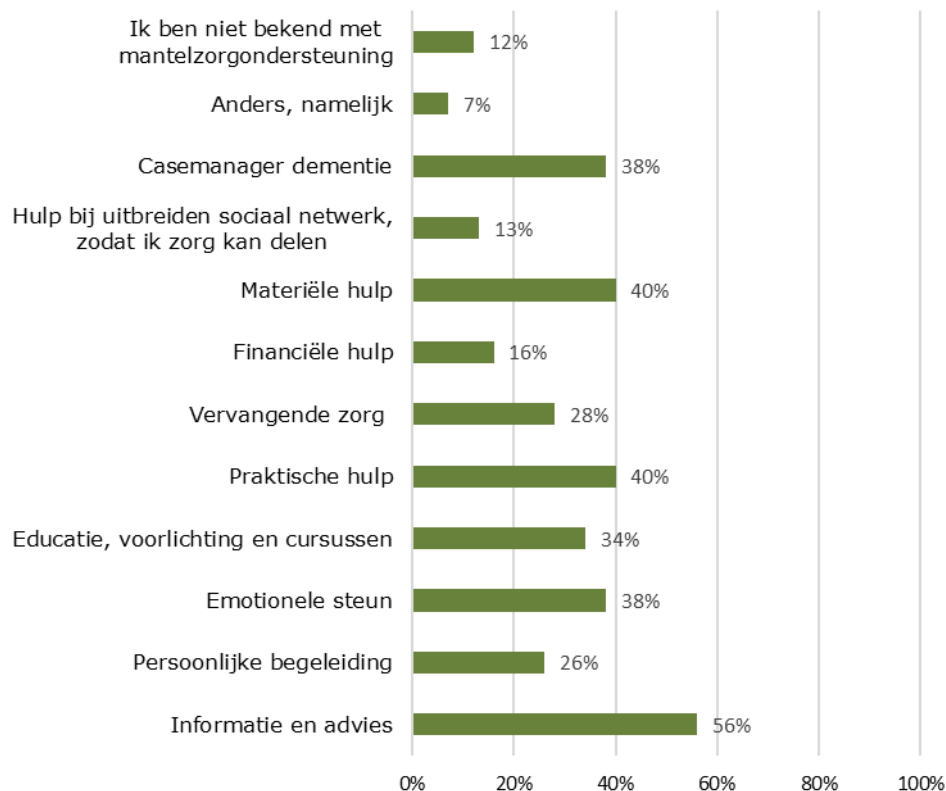
Figuur 14 (n=128) laat zien dat 12% van de respondenten niet bekend is met (vormen van) mantelzorgondersteuning. Met respectievelijk 56% is informatie de bekendste vorm van mantelzorgondersteuning. Materiële en praktische hulp zijn bij 40% bekend, emotionele steun en de casemanager dementie bij 38%. Hulp bij het uitbreiden van het sociaal netwerk en financiële hulp (16%) zijn het minst bekend.

Respondenten uit Dinkelland (10%) geven in vergelijking met respondenten uit Tubbergen minder vaak (25%) aan bekend te zijn met financiële hulp. Eerder gaven zij in figuur 11 al aan vaker administratieve hulp en ondersteuning te bieden. De onbekendheid met deze voorziening kan daar een rol bij spelen. Ook zijn ze minder bekend met materiële hulp (29% tegen 54%) en geven ze vaker aan geen van de diensten te kennen (16% tegen 5% in Tubbergen).

Vrouwen (45%) zijn vaker bekend met emotionele steun dan mannen (23%).

Naarmate respondenten langer mantelzorg verlenen, zijn ze vaker bekend met materiële hulp. Respondenten die 1 tot 5 jaar mantelzorg verlenen zijn vaker bekend met de Casemanager dementie (55%).

Figuur 14: mantelzorgondersteuning waarvan bekend is dat deze in gemeenten wordt geboden

Geboden mantelzorgondersteuning en behoeften

Figuur 15 (n=124) laat zien dat in de gemeenten Dinkelland en Tubbergen 40% van de respondenten geen mantelzorgondersteuning ontvangt. Als ze wel ondersteuning krijgen, om welke vormen gaat het dan? Het gaat vooral om informatie (27%) en emotionele steun (21%). Opvallend is dat redelijk wat respondenten bekend zijn met bijvoorbeeld de mogelijkheden voor praktische en materiële steun en educatie, voorlichting en cursussen, terwijl er relatief weinig gebruik van wordt gemaakt.

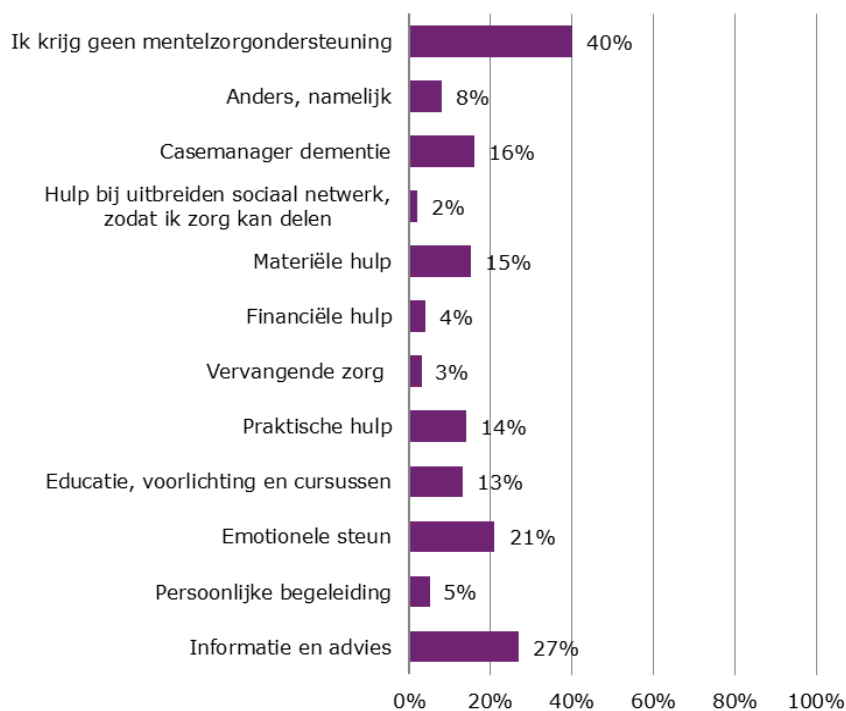
Respondenten uit Dinkelland (23%) noemen vaker de Casemanager dementie dan respondenten uit Tubbergen (7%). De verklaring hiervoor stond al in figuur 9. Daar gaven respondenten uit Dinkelland (44% tegen 19% in Tubbergen) significant vaker aan te zorgen voor mensen met dementie of geheugenproblemen.

Respondenten in een eenpersoonshuishouden (63%) maken vaker gebruik van emotionele steun.

Alleen respondenten van 68-85 jaar maken gebruik van vervangende zorg. Alleen respondenten ouder dan 75 jaar maken gebruik van persoonlijke begeleiding.

Respondenten die tussen de 1 en 5 jaar mantelzorg verlenen, maken vaker gebruik van de Casemanager dementie (33%). Niet vreemd; dit hangt samen met de stadia en duur van dementie. Alleen onder respondenten die 10 jaar of langer mantelzorg verlenen (11%), zijn er respondenten die aangeven financiële hulp te krijgen. Naarmate respondenten langer mantelzorg verlenen, geven ze vaker aan gebruik te maken van materiële hulp. Dat aandeel loopt op van 0% onder respondenten die minder dan een jaar mantelzorg verlenen naar 28% van de respondenten die 10 jaar of langer mantelzorg bieden.

Figuur 15: mantelzorgondersteuning waar gebruik van wordt gemaakt

Opbrengsten mantelzorgondersteuning

Wat levert de ondersteuning de respondenten op? De resultaten staan in figuur 16 (n varieert van 67 tot en met 58). In de scores zijn, voor het overzicht, de antwoorden helemaal oneens en oneens aan de ene kant van de 5-puntsschaal én eens en helemaal eens aan de andere kant samengenomen. De categorie 'weet niet/geen mening' is buiten beschouwing gelaten. Positief is dat 75% van de respondenten aangeeft de ondersteuning aan te bevelen aan overige mantelzorgers. Iets meer dan de helft (52%) geeft aan dat het aan de verwachtingen voldoet, voor 14% is dit niet het geval. Bij de overige stellingen vallen twee dingen op: we zien dat (veel) meer respondenten de stellingen positief beoordelen dan negatief, maar ook dat bij iedere stelling een redelijk deel (26 tot 38%) neutraal scoort. Per saldo betekent het dat in vijf van de zeven stellingen een meerderheid van de respondenten expliciet aangeeft een opbrengst van de mantelzorgondersteuning te ervaren. Bij het beter in staat te zijn het eigen leven te kunnen leiden (44%) en het aansluiten van de ondersteuning bij de eigen wensen en behoeften (46%) is het aandeel dat een expliciete positieve bijdrage hieraan van de mantelzorgondersteuning ervaart minder dan de helft.

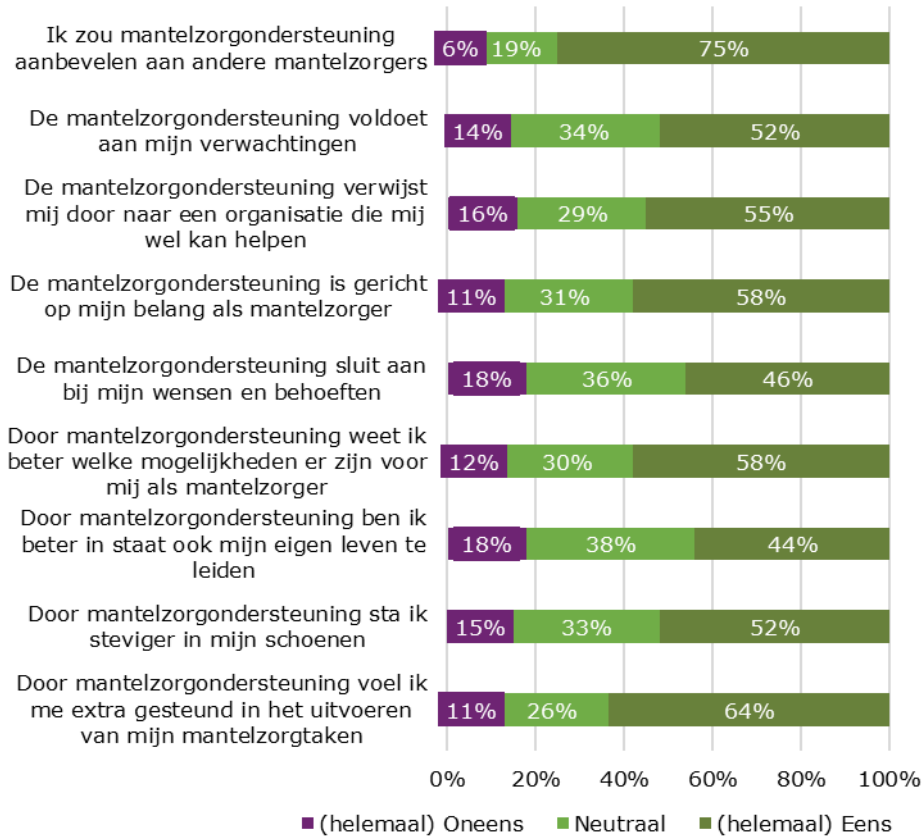
Respondenten uit Tubbergen (73% -helemaal- eens) geven vaker dan die uit Dinkelland (57%) aan zich extra gesteund te voelen in hun mantelzorgtaken. Het beeld op alle andere aspecten is ook dat respondenten uit Tubbergen vaker een opbrengst van de ondersteuning ervaren dan respondenten uit Dinkelland; de verschillen zijn daar echter niet statistisch significant.

Respondenten die 10 jaar of langer mantelzorg verlenen zijn het vaker oneens met de stelling dat ze door de ondersteuning steviger in hun schoenen staan (22% -helemaal- oneens) en dat ze er beter door weten wat hun mogelijkheden als mantelzorger zijn (14%).

Respondenten tot 55 jaar zijn het vaker oneens met de stelling dat de ondersteuning aansluit bij hun behoeften en wensen (33% -helemaal- oneens).

Respondenten die 1 tot 5 jaar mantelzorg verlenen, zijn het vaker eens met de stelling dat de ondersteuning gericht is op hun belang als mantelzorger (72% -helemaal- eens).

Figuur 16: ervaren opbrengsten mantelzorgondersteuning

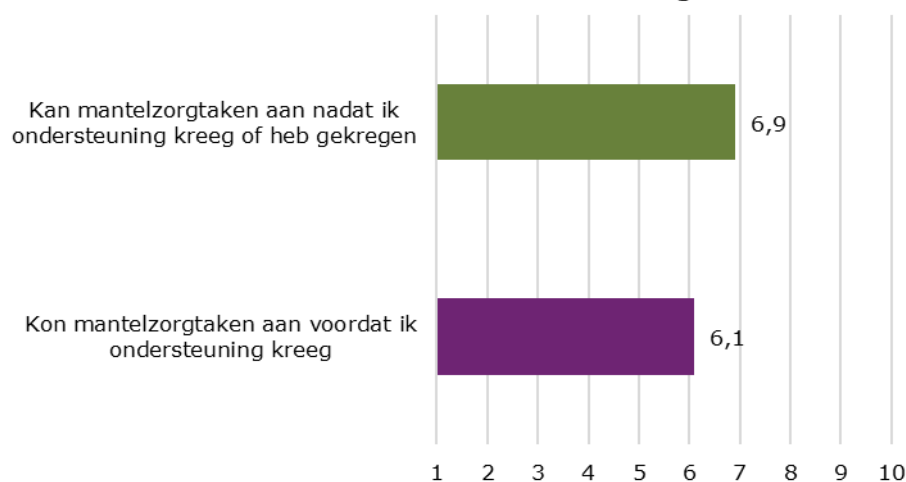

Figuur 17 (n=61) laat zien hoe de respondenten de totale bijdrage van de ondersteuning inschatten. Op een 10-puntsschaal steeg de mate waarin ze de mantelzorgtaken aankunnen van een 6,1 voordat er ondersteuning was, naar een 6,9 nadat er ondersteuning kwam. Het verschil zien we vooral aan de onderkant van de scores. Circa 44% gaf het aankunnen van de mantelzorgtaken, voordat er ondersteuning was, een cijfer van 5 of lager. Nadat ondersteuning is gekregen is dat nog 21%. Het aandeel respondenten dat de mantelzorgtaken goed aan kan (scores 8, 9 en 10) steeg van 28% naar 38%.

Als we naar de verschillende gemeenten kijken, dan zet het beeld van de stellingen zich hier door. Respondenten uit Tubbergen ervaren het meeste verschil tussen de zorgsituatie voor en na de mantelzorgondersteuning. De score stijgt van 5,9 voor de ondersteuning naar 7,0 erna. Bij respondenten uit Dinkelland is die stijging minder groot (van 6,2 naar 6,8). Ook dit verschil tussen de gemeenten is overigens niet statistisch significant.

We zien ook iets wat in andere onderzoeken ook steeds weer blijkt: respondenten die zich zwaar- tot overbelast voelen, ervaren het minst vaak een bijdrage van de ondersteuning op de diverse aspecten. Ze zijn het veel vaker oneens en veel minder vaak dan gemiddeld eens met de stellingen.

Figuur 17: ervaren bijdrage mantelzorgondersteuning aan het aankunnen van mantelzorgtaken

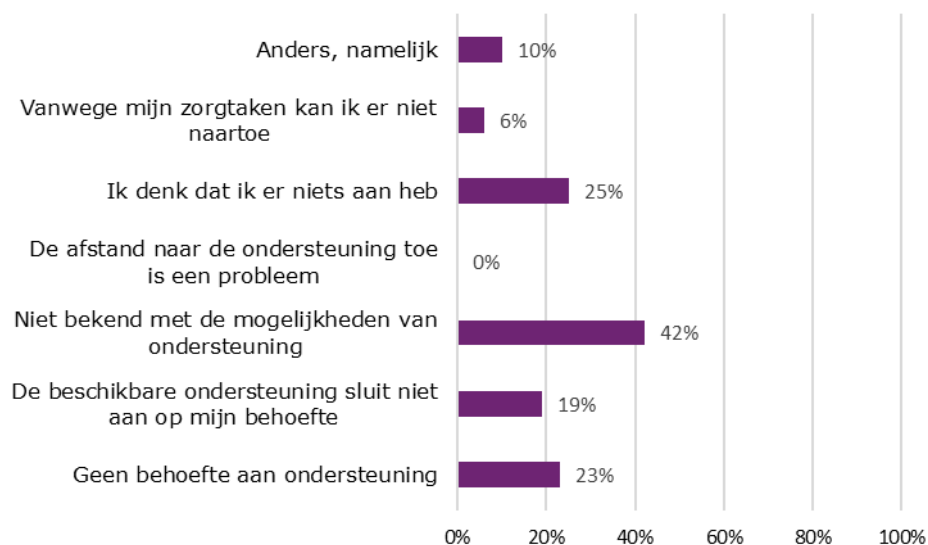
Wat zijn de redenen om geen gebruik van ondersteuning te maken? Figuur 18 (n=48) laat zien dat de meest genoemde redenen zijn dat respondenten niet bekend zijn met de mogelijkheden (42%), denken er niets aan te hebben (25%) of er geen behoefte aan hebben (23%). Onder 'anders, namelijk' plaatsen 4 respondenten een opmerking; drie ervan geven aan dat ondersteuning nog niet (of niet meer) van toepassing is.

Respondenten uit Tubbergen (43% tegen 12% uit Dinkelland) geven vaker aan te denken dat ze niets aan de ondersteuning hebben.

Naarmate respondenten zich zwaarder belast voelen door de mantelzorg, geven ze vaker aan dat de ondersteuning niet aansluit op de behoefte (4% van respondenten die zich niet of enigszins belast voelen tot 67% bij respondenten die zwaar- of overbelast zijn). Ze geven minder vaak aan dat ze niet bekend zijn met de mogelijkheden (17%). Respondenten die zich tamelijk zwaar of zwaar- tot overbelast voelen geven als enigen aan dat ze vanwege hun zorgtaken niet de ondersteuning toe kunnen (25%).

Respondenten die mantelzorg en werk, school of studie uitstekend (50%) of goed (60%) kunnen combineren, geven vaker aan geen behoefte te hebben aan ondersteuning.

Figuur 18: redenen om geen gebruik van ondersteuning te maken

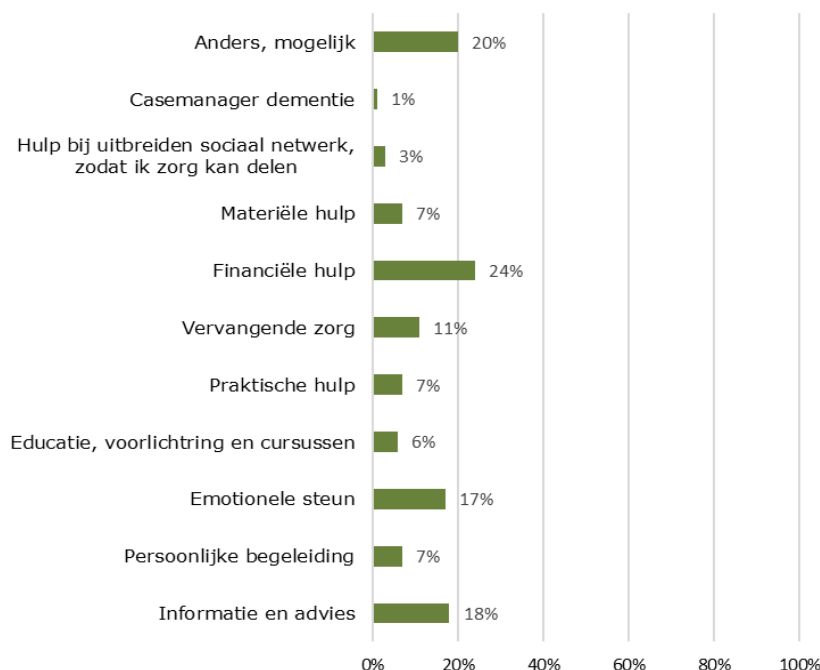
Figuur 19 (n=108) laat zien of er behoefte is aan (extra) ondersteuning in de toekomst en, zo ja, aan welk type ondersteuning. Zo'n 28% heeft er geen behoefte aan. Van de respondenten die deze behoefte wel hebben, worden financiële hulp (24%), informatie en advies (18%), emotionele steun (17%) en vervangende zorg (11%) door tenminste 10% van de respondenten genoemd. De respondenten mochten meerdere antwoorden noemen. Als we de percentages bij elkaar optellen, zien we dat de respondenten die extra ondersteuning wensen (72%) gemiddeld 1,7 vormen van extra ondersteuning wensen. De respondenten die een extra ondersteuningswens hebben, koesteren deze dus gemiddeld op meerdere gebieden. Onder de categorie 'anders' plaatsen 21 respondenten een opmerking. Negen respondenten geven aan dat het krijgen van de juiste hulp, zorg of ondersteuning ingewikkeld is. Door verloop in personeel, wachtlijsten en -tijden, maar ook doordat hulp niet aansluit op de situatie van kinderen of jongvolwassenen of niet te combineren is met werktijden. Dat maakt dat de zorgsituatie zwaar of zelfs onhoudbaar wordt. Drie respondenten zouden zijn geholpen met passende praktische hulp of ondersteuning, twee geven aan zelf een weg te hebben gevonden.

Respondenten die zich gemiddeld (25%) of tamelijk zwaar (35%) belast voelen, geven vaker aan extra emotionele steun te wensen. Respondenten die zich niet (79%) of enigszins (41%) belast voelen door mantelzorg geven vaker aan geen behoefte aan extra ondersteuning te hebben.

Respondenten die 24 uur per week of meer mantelzorg verlenen, wensen vaker extra ondersteuning in de vorm van vervangende zorg (29%). Respondenten die minder dan 16 uur per week mantelzorg bieden (51%), geven vaker aan geen behoefte aan extra ondersteuning te hebben.

Respondenten tot en met 45 jaar wensen vaker extra ondersteuning in de vorm van financiële hulp (55%).

Figuur 19: terreinen waarop respondenten (extra) ondersteuning wensen

Van de respondenten geeft 36% (n=100) aan knelpunten te ervaren in de ondersteuningsmogelijkheden, 31% ervaart deze niet en 33% heeft er geen mening over of weet het niet. In totaal hebben 28 respondenten een knelpunt benoemd. Onderstaand een geclusterd overzicht van de meerdere keren gegeven antwoorden.

- Moeilijk om de juiste ondersteuning te krijgen (alles duurt lang, bureaucratie – van het kastje naar de muur gestuurd-, ambtelijke molen draait traag, geen passend aanbod mogelijk, geen maatwerk, vooral gericht op ouderen en zorgvragers, niet op jeugd en mantelzorgers, weg naar Wmo vind je niet zomaar) (18 keer).
- Inzicht in wat het ontbreken van een passend aanbod betekent voor (het leven van) mantelzorgers (3 keer).
- Weinig kennis van (de weg naar) de ondersteuningsmogelijkheden (2 keer).

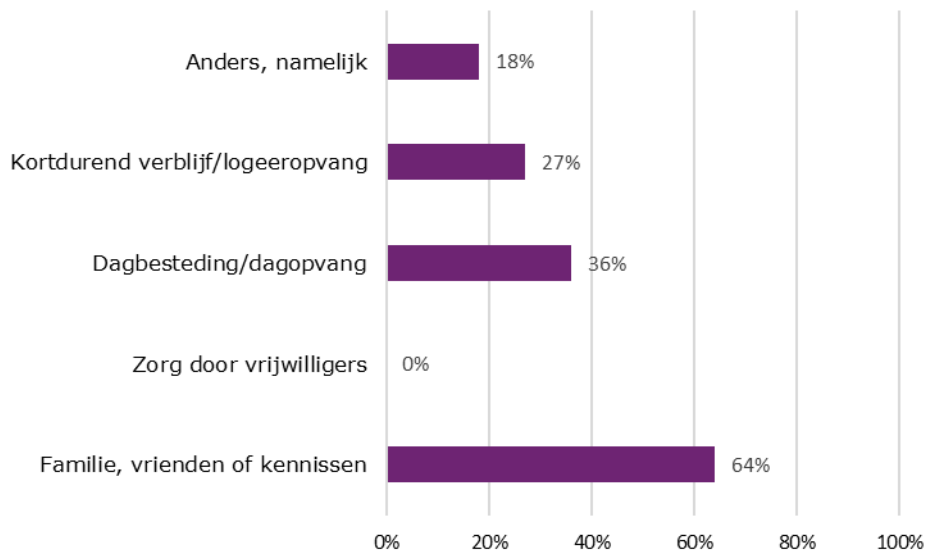
Respondenten die zich zwaar- tot overbelast voelen door de mantelzorg geven vaker aan knelpunten te ervaren (82%).

2.4 Respijtzorg

In dit onderzoek geeft 10% (n=107) aan gebruik te maken van respijtzorg. Landelijk is dat 16% (SCP-onderzoek, 2019). In absolute aantallen gaat het in figuur 20 dus om een zeer kleine groep van 11 respondenten. Ongeveer 64% geeft aan dat het om respijtzorg via familie, vrienden en kennissen gaat. Dagbesteding en dagopvang worden door ruim een derde (36%) genoemd, kortdurend verblijf en logeeropvang door 27%. Opgeteld komt het percentage uit op 145%. Dat betekent dat de respondenten gemiddeld van 1,5 soorten respijtzorg gebruik maken. Twee respondenten geven een antwoord onder 'anders, namelijk'.

Mannen (23%) maken vaker gebruik van respijtzorg dan vrouwen (6%).

Figuur 20: vormen van respijtzorg waar respondenten het laatste jaar gebruik van hebben gemaakt

Van de respondenten geeft 73% (n=11) aan dat de hoeveelheid respijtzorg voldoende is, voor 27% is dat niet het geval.

Figuur 21 (n=97) laat zien wat de belangrijkste redenen zijn waarom respondenten er geen gebruik van maken: ze hebben er geen behoefte aan (33%) of weten niet wat de mogelijkheden zijn (31%). Daarnaast geeft 20% aan dat de zorgvrager geen respijtzorg wil, 14% weet niet hoe het te regelen. De overige antwoorden worden door minder dan 10% van de respondenten genoemd. Onder 'anders, namelijk...' geven 18 respondenten een antwoord. De meest genoemde zijn:

- Het heeft ook negatieve consequenties voor zowel de mantelzorger als de zorgbehoevende (door personeelsverloop, verlies aan privacy, extra drukte, extra afspraken). Het positieve van de respijtzorg weegt daar niet tegenop (6 keer).
- Er zijn te weinig voorzieningen voor kortverblijf (2 keer).
- Aangevraagd, maar nog niets gehoord (2 keer).
- Zorg is nu in voornamelijk in handen van een zorginstelling (2 keer).

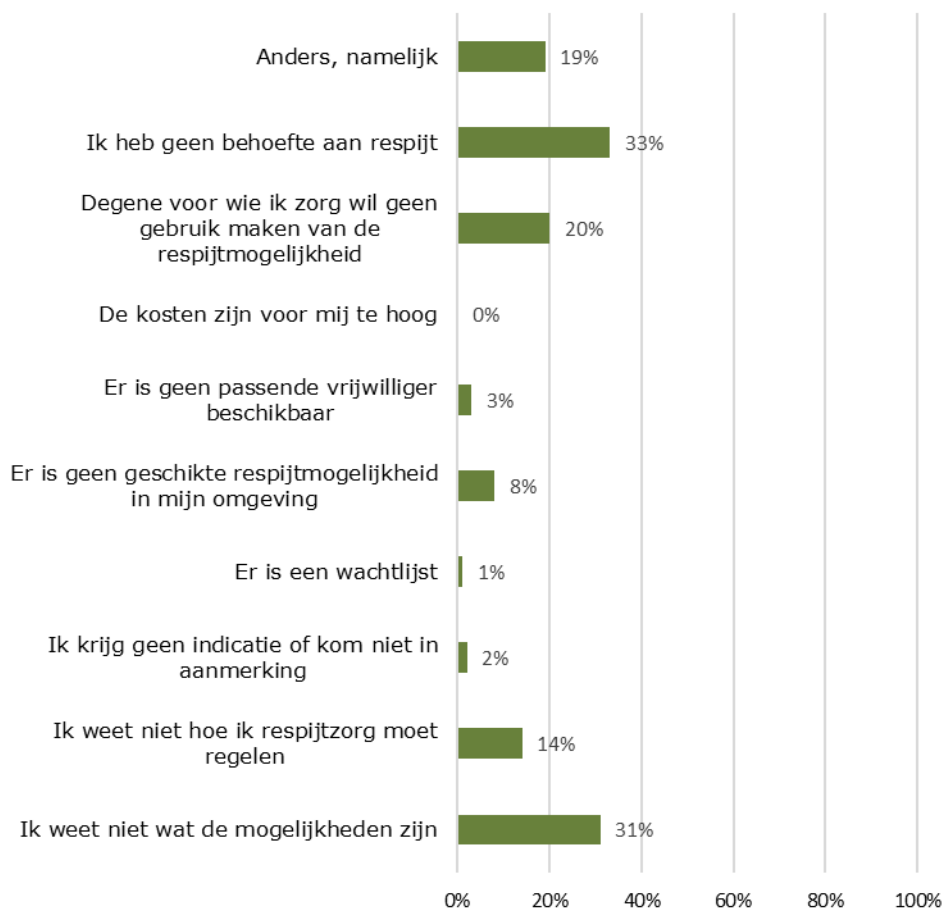
Naarmate respondenten zich zwaarder belast voelen door de mantelzorg, geven ze vaker aan dat er geen geschikte respijtmogelijkheid in de omgeving is. Dat loopt op van 0% onder respondenten die zich niet of enigszins belast voelen tot 30% onder de respondenten die zich zwaar- tot overbelast voelen. Alle respondenten die zich zwaar- tot overbelast voelen hebben behoefte aan respijt. Onder respondenten die zich niet of enigszins belast voelen is het aandeel dat er behoefte aan heeft maar 46%.

Respondenten namens gezinnen met inwonende kinderen geven als enige respondentgroep binnen deze variabele aan dat er geen geschikte respijtmogelijkheid in de omgeving is (16%).

Geen enkele vrouwelijke respondent geeft aan dat er geen passende vrijwilliger of Maatje is. Onder mannen is dat aandeel 14%.

Respondenten die minder dan 16 uur per week mantelzorg bieden, geven vaker aan geen behoefte aan respijt te hebben (52%).

Figuur 21: redenen geen gebruik van respijtzorg

2.5 Mantelzorgwaardering

De gemeenten hebben de respondenten gevraagd hoe ze mantelzorgers zouden kunnen waarderen. Meerdere antwoorden waren mogelijk. Het antwoord staat in figuur 22 (n=104). Ongeveer een kwart (24%) geeft aan geen waardering van de gemeente te hoeven. Ongeveer een derde (34%) kiest een presentje of aardigheidje, 24% waardebonnen van lokale ondernemers en 20% een geldbedrag. Het antwoord 'anders, namelijk' wordt door 21 respondenten gegeven. In de toelichtingen op dit antwoord zijn dit de rode draden:

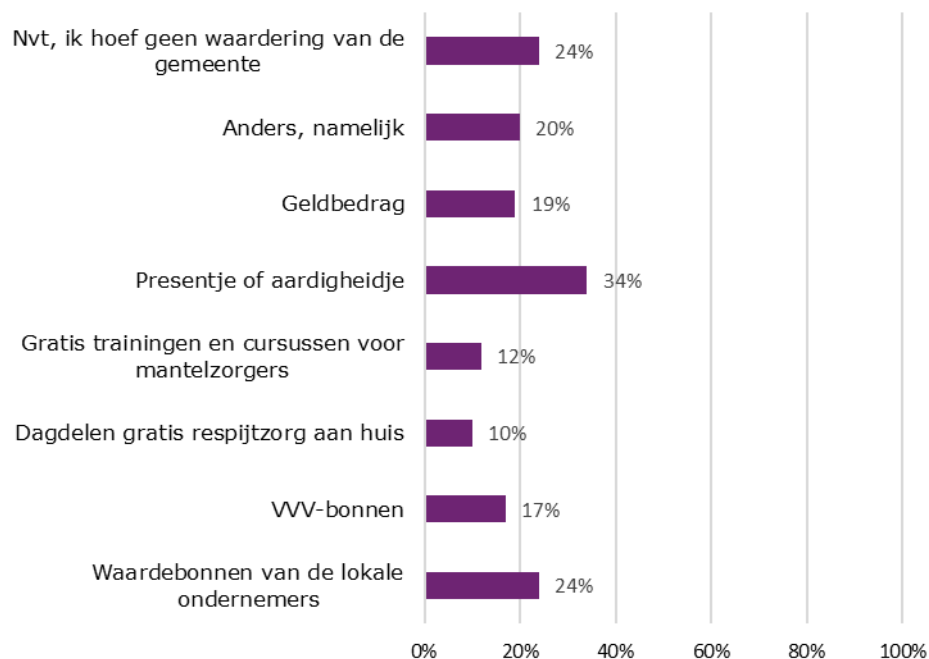
- Andere vormen van waardering (de zorg zou in de basis veel beter en toegankelijker, en veel minder ingewikkeld, moeten zijn, een meer passend informeel zorgnetwerk, gezien en gehoord worden, bijeenkomsten met andere mantelzorgers, wandeling met lunch (5 keer).
- Positieve opmerkingen over wat er al voor mantelzorgers wordt gedaan (wandelingen, het aanbod van SWTD, het tekenpakket) (4 keer).
- Ik doe het met liefde en hoef daar geen waardering voor (2 keer).

Respondenten uit Tubbergen (44%) noemen vaker dan die uit Dinkelland (24%) een presentje of aardigheidje.

Respondenten tot en met 55 jaar geven vaker aan waardebonnen van lokale ondernemers (43%) of een geldbedrag (31%) te wensen.

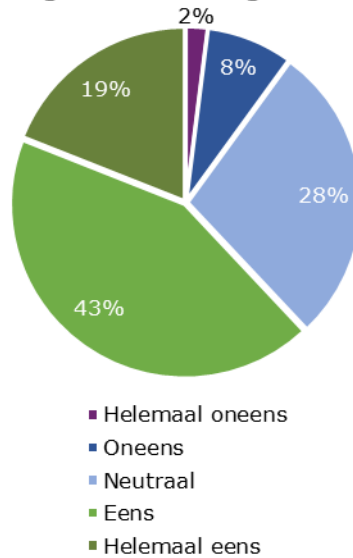
Naarmate respondenten zich zwaarder belast voelen door de mantelzorgtaken, wensen ze vaker een geldbedrag. Van de respondenten die zich niet of enigszins belast voelen noemt niemand het geldbedrag, bij de zwaar- tot overbelaste respondenten noemt 46% het geldbedrag.

Figuur 22: gewenste wijze van waardering door de gemeenten

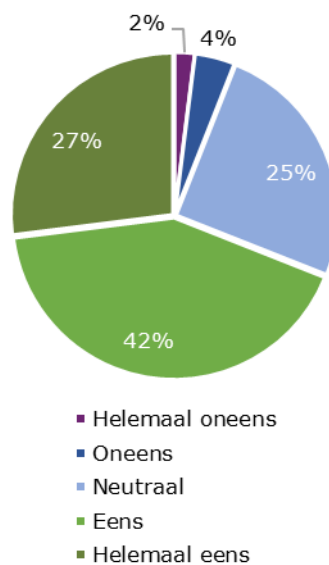
Figuur 23 (n=104) laat zien dat 62% het (helemaal) eens is met de stelling 'Mijn gemeente vindt mantelzorg en mantelzorgers belangrijk'. Circa 10% is het hier (helemaal) niet mee eens.

Figuur 23: mening over stelling 'Mijn gemeente vindt mantelzorg en mantelzorgers belangrijk'

Figuur 24 (n=104) toont dat zo'n 69% het (helemaal) eens is met de stelling dat het SWTD mantelzorg en mantelzorgers belangrijk vindt, 6% is het (helemaal) oneens met de stelling.

Figuur 24: mening over stelling 'SWTD vindt mantelzorg en mantelzorgers belangrijk'

2.6 Ervaren beperkingen en belasting

Figuur 25 (n=104) laat zien of, en in welke mate, respondenten beperkingen ervaren in het dagelijks leven als gevolg van het uitvoeren van de mantelzorgtaken.

Ongeveer 38% ervaart altijd of meestal beperkingen in de vrijetijdsbesteding buitenshuis, 34% binnenshuis, 31% bij huishoudelijke klussen in eigen huis en 33% bij aandacht en tijd voor gezinsleden. Bij het aandacht en tijd voor jezelf (49%) en het ontmoeten van vrienden, familie en kennissen (45%) wringt het nog meer.

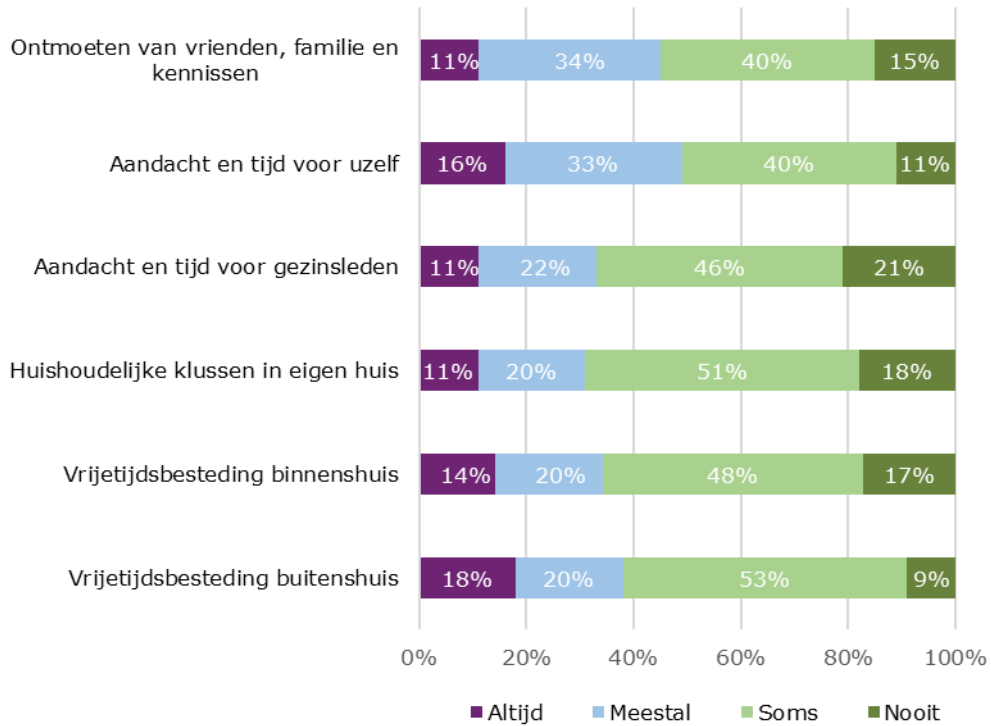
We zien in het aantal uren dat iemand mantelzorg biedt, in de ervaren belasting en in de mate waarin respondenten de zorg kunnen combineren met werk, studie of school steeds significante verschillen. Daarbij is de lijn dat respondenten een grotere mate van beperking ervaren naarmate ze meer uren zorg bieden, zich zwaarder belast voelen of het moeilijker vinden de zorg met werk, studie of school te combineren.

Bij het aantal uren, zien we twee lijnen. Respondenten die zich tot 8 uur per week inzetten ervaren veel vaker soms of nooit beperkingen, de respondenten die zich 8 tot en met 23 uur inzetten ervaren al meer beperkingen, maar het wringt echt bij respondenten die 24 uur of meer mantelzorg bieden. Van deze groep ervaart bijvoorbeeld 90% meestal of altijd beperkingen als het gaat om het aandacht en tijd voor jezelf kunnen nemen. Bij vrijetijdsbesteding buitenshuis en het ontmoeten van vrienden, familie en kennissen ervaart 79% van deze groep altijd of meestal beperkingen.

In het geval van het kunnen combineren van de mantelzorg met werk, studie of school zien we een soortgelijk patroon. De respondenten die het uitstekend of goed kunnen combineren ervaren vaak hooguit soms beperkingen. De groep respondenten die het in voldoende mate weet te combineren ervaart al wat vaker beperkingen. Maar het zijn de respondenten die het matig of slecht weten te combineren die de beperkingen echt in grote mate ervaren. Bij het aandacht en tijd voor jezelf nemen is het aandeel dat altijd of meestal beperkingen ervaart in deze groep bijvoorbeeld 86%, bij het kunnen ontmoeten van vrienden, familie en kennissen 71%.

Bij de mate van ervaren belasting zien we een volkomen lineair verband: hoe zwaarder belast, des te vaker ervaren respondenten meestal of altijd beperkingen. Vooral respondenten die zich tamelijk zwaar of zwaar- tot overbelast voelen ervaren een grote mate van beperkingen. Bij de respondenten die zich zwaar- tot overbelast voelen is het percentage dat meestal of altijd beperkingen ervaart 100% als het gaat om de vrijetijdsbesteding buitenshuis, aandacht en tijd voor jezelf kunnen nemen en het ontmoeten van vrienden, familie en kennissen. Bij respondenten die zich tamelijk zwaar belast voelen, is dat aandeel op deze aspecten steeds tenminste 65%.

Figuur 25: mate van ervaren beperkingen in dagelijks leven door mantelzorgtaken

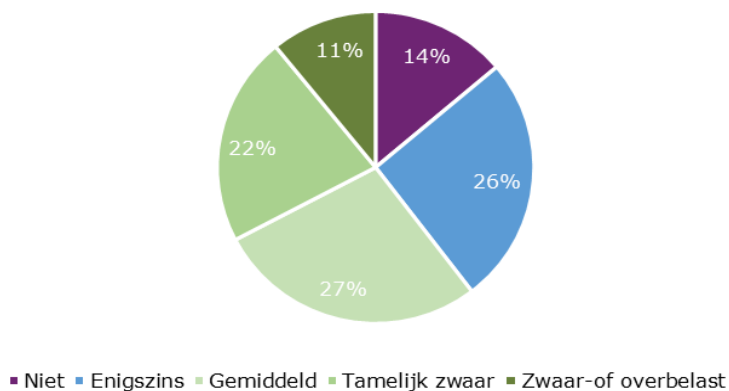

Figuur 26 (n=104) laat zien of en in welke mate de respondenten in de gemeenten Dinkelland en Tubbergen zich belast voelen door hun mantelzorgtaken. Het blijkt dat 40% van de respondenten zich niet of hooguit enigszins belast voelt als mantelzorger. Ongeveer een kwart (26%) voelt zich gemiddeld belast, 22% tamelijk zwaar en 11% zwaar- of overbelast. Onderzoek van het SCP laat zien dat landelijk bijna 1 op de 10 mantelzorgers kampt met (te) zware belasting.

Naar leeftijd zien we dat respondenten tot en met 55 jaar (52% tegen 19% bij groep 56-plus) zich veel vaker tamelijk zwaar of zwaar- tot overbelast voelen. Dit verschil laat zich hoofdzakelijk verklaren door de mate waarin respondenten de mantelzorg met werk, studie of school weten te combineren.

Uitsplitsing naar hoogst afgeronde opleiding geeft nog een statistisch significant verschil: onder respondenten met een afgeronde Hbo of Wo-opleiding geeft 54% aan zich tamelijk zwaar of zwaar- tot overbelast te voelen. Onder respondenten met maximaal een afgeronde Havo of Vwo-opleiding is dat aandeel 14%. Mogelijke verklaring is dat respondenten met een Hbo- of Wo-opleiding minder vaak voor 1 persoon (56%) en vaker voor 3 personen of meer (15%) zorgen.

Figuur 26: ervaren belasting mantelzorgtaken

2.7 Tevredenheid en tips

Waarover zijn respondenten tevreden als mantelzorger? Op deze vraag geven 113 van de 177 respondenten het antwoord niet van toepassing of geen idee. Onderstaand een geclusterd overzicht van de meest gegeven antwoorden door de overige 64 respondenten:

- Het contact met en de aandacht voor mantelzorg(ers) vanuit professionals van de gemeente, SWTD en andere organisaties (30 keer).
- Het aanbod aan activiteiten en diensten (27 keer).

In totaal delen 41 respondenten nog ideeën of tips over hoe de gemeente mantelzorgers beter kan ondersteunen. De grote rode draad is een eenvoudig, toegankelijk, overzichtelijk, snel en passend aanbod. Maatwerk, omdat dé mantelzorger niet bestaat. Geen waardebonnen, maar een telefoonnummer waar je direct heen kan bellen als er iets is of nodig is, ook buiten werktijden. Regelzaken gemakkelijker maken. Het aanbod bekend maken, actief en direct als een mantelzorger in beeld is. Luisteren naar mantelzorgers, ze zien, horen en waarderen.

3. Samenvatting en conclusies

1. Merendeel respondenten is vrouw (75%), 56-plus (59%) en leeft in gezinsverband (86%); met (56%) of zonder inwonende kinderen (30%)

Deze groepen zijn in de meerderheid in de responsgroep in dit onderzoek.

2. Ruim driekwart (78%) van de respondenten combineert mantelzorgtaken met betaalde arbeid, voor ruim een derde (34%) lukt dit matig tot slecht

Van de respondenten van 18-68 jaar die de mantelzorgtaken combineren met betaalde arbeid (78%) geeft 18% aan dat dit uitstekend of goed lukt, 48% voldoende en 34% matig of slecht. Dat betekent dus dat ruim een derde van de werkende mantelzorgers combinatiedruk of -problemen ervaart. Ongeveer 3% combineert de zorg met school of studie, 9% met vrijwilligerswerk, terwijl 11% het niet combineert met betaalde arbeid of vrijwilligerswerk.

3. Circa 70% zorgt voor een persoon, 20% voor twee en 10% voor 3 of meerdere personen

Deze resultaten komen redelijk overeen met die van het meest recente SCP-onderzoek. Respondenten met een Hbo- of Wo-opleiding zorgen minder vaak voor een persoon (56%) en vaker voor 3 personen of meer (15%).

4. Meest gezorgd voor (schoon)ouder en partner of echtgeno(o)t(e)

Een derde zorgt voor een (schoon)ouder, 32% voor een partner of echtgeno(o)t(e) en 22% voor een (pleeg of stief) kind. Naar leeftijd zien we een logische verdeling: naarmate respondenten ouder zijn zorgen ze vaker voor hun partner of echtgeno(o)t(e), respondenten tot 68 jaar zorgen vaker voor een (schoon)ouder, 35-75 jarigen vaker voor een (stief)kind. Respondenten die zich tamelijk zwaar (35%) of zwaar- tot overbelast (55%) voelen door hun mantelzorgtaken, zorgen vaker voor een (stief)kind, respondenten die zich niet belast voelen door de mantelzorg die ze bieden vaker voor andere familieleden dan partner, kind of (schoon) ouder. (21%).

5. Ongeveer 48% zorgt voor een inwonend gezinslid

Circa 48% van de respondenten zorgt voor een inwonend gezinslid, 31% voor iemand die zelfstandig elders woont. Zo'n 86% van de zorgvragers woont in de gemeenten Dinkelland of Tubbergen.

6. Verreweg de belangrijkste oorzaak hulpvraag is een lichamelijke beperking

Ruim de helft van de respondenten (52%) noemt een langdurige lichamelijke beperking als oorzaak voor de hulpvraag. Ook dementie en geheugenproblemen (33%) en algemene beperkingen als gevolg van ouderdom (32%) worden vaak genoemd. De respondenten noemen gemiddeld 1,8 oorzaken voor de hulpvraag; gemiddeld ligt er dus meer dan een oorzaak aan de hulpvraag ten grondslag. Uitgesplitst naar persoonlijke kenmerken, zien we dat respondenten in Dinkelland vaker dementie en geheugenproblemen noemen (44% tegen 19% in Tubbergen). Een lichamelijke beperking (60%) of een (licht) verstandelijke beperking (32%) zijn vaker de oorzaak in gezinnen met inwonende kinderen. Respondenten die werk, school of studie slecht kunnen combineren met mantelzorg, geven vaker psychische problemen en dementie of geheugenproblemen (beide 80%) als oorzaak, respondenten die zich zwaar- tot overbelast voelen noemen vaker ontwikkelingsstoornissen (55%).

7. Respondenten bieden gemiddeld 4,5 soorten hulp aan; grote verschillen naar ervaren mate van belasting

De respondenten bieden meer dan een soort hulp aan hun naasten. Gemiddeld noemen ze 4,5 soorten hulp, waarbij begeleiding praktische zaken en/of bij sociale activiteiten (84%), hulp bij vervoer (74%), hulp bij administratieve zaken en/of financiën (66%), emotionele steun (64%) en toezicht of gezelschap (60%) het vaakst worden genoemd. Uitgesplitst naar persoonlijke kenmerken zijn hier vooral de verschillen naar ervaren mate van belasting opvallend. Naarmate respondenten zich zwaarder belast voelen, bieden ze vaker hulp bij de persoonlijke verzorging (73% onder zwaar- tot overbelaste respondenten), toezicht en gezelschap (100% onder respondenten die zich zwaar- tot overbelast voelen) en andere vormen van hulp (55%). Bij die andere vormen wordt onder andere meerdere malen 24-uurszorg genoemd. Respondenten uit Dinkelland bieden vaker hulp bij administratie en/of financiën (76%) dan respondenten uit Tubbergen (53%), mannen vaker dan vrouwen bij vervoer (92% tegen 72%). Alle respondenten die werk, studie of school slecht kunnen combineren met mantelzorgtaken, bieden emotionele hulp. Niemand van de respondenten die de taken uitstekend weten te combineren geeft deze vorm van hulp.

8. Respondenten die zich zwaar- tot overbelast voelen, noemen meer oorzaken voor een hulpvraag en bieden meer soorten hulp aan

We zien niet alleen dat respondenten, naarmate ze zich zwaarder belast voelen, een aantal oorzaken vaker noemen. Ook zien we een groot verschil in het *aantal* oorzaken voor een hulpvraag. Bij respondenten die zich niet belast voelen door hun mantelzorgtaken, zijn dat gemiddeld 1,4 oorzaken, bij respondenten die zwaar- tot overbelast zijn, zijn dat er 2,7. Respondenten die zich zwaar- tot overbelast hebben niet alleen te maken met gemiddeld meer oorzaken voor een hulpvraag, maar ze bieden gemiddeld ook meer soorten hulp. Het gaat dan om 6,4 soorten hulp voor deze groep tegen 3,6 bij respondenten die zich niet belast voelen door de mantelzorgtaken.

9. Ongeveer een derde (31%) verleent 24 uur of meer per week mantelzorg, ruim 36% 10 jaar of langer

Circa 71% zorgt meer dan 8 uur per week, tegen 20% landelijk, 13% biedt een sterk wisselend aantal uren per week zorg. Ongeveer 28% biedt 10 jaar of langer mantelzorg. Zo'n 4% van de respondenten is korter dan een jaar mantelzorger.

10. Bijna de helft (47%) is de enige mantelzorger; zwaar- tot overbelaste respondenten kunnen zorg minder vaak met meerdere personen delen

Zo'n 47% van alle respondenten fungeert als enige mantelzorger. Dat betekent dat zij de zorg voor een naaste niet met een ander, of in een netwerk, kunnen delen. Het kunnen delen van de zorg is een beschermende factor tegen overbelasting. Van de 53% die de zorg wel kan delen geeft 33% aan dat ze door 1 persoon worden geholpen. Onder respondenten die zich zwaar- tot overbelast voelen is dat percentage 67%. Ze kunnen veel minder vaak dan respondenten die zich minder zwaar belast voelen, rekenen op de hulp van 2 of meer personen (33% tegen 70%).

11. Bijna 80% krijgt ook professionele zorg, hulp of ondersteuning, 73% met een indicatie voor alle (33%) of een deel (40%) van het aanbod

Dit is meer dan het landelijk gemiddelde, waar bij 60% van de mantelzorgsituaties ook professionele zorg betrokken is (SCP). Het vaakst is dit voor verzorging/verpleging (50%), hulp bij het huishouden (45%) en begeleiding in een groep (42%). Gemiddeld maken de zorgvragers gebruik van 2,1 type professionele hulp of zorg. Bij respondenten die zich zwaar- tot overbelast voelen door hun mantelzorgtaken zijn dat 3,0 vormen, bij respondenten die zich niet of enigszins belast voelen 1,6.

12. Verreweg de meeste respondenten (88%) zijn bekend met (vormen van) mantelzorgondersteuning

Van alle respondenten is 12% niet bekend met (vormen van) mantelzorgondersteuning. De bekendste vormen zijn informatie en advies (56%), materiële en praktische hulp (beide 40%) en emotionele hulp en de casemanager dementie (beide bekend bij 38%). Financiële hulp en uitbreiding van het sociaal netwerk (beide 16%) zijn het minst bekend. Hier valt op dat slechts 5% van de respondenten uit Tubbergen aangeeft niet bekend te zijn met (vormen van) de ondersteuning, tegen 16% van de respondenten uit Dinkelland. Ze zijn ook veel vaker bekend met financiële hulp (25% tegen 11% in Dinkelland) en materiële hulp (54% tegen 29% in Dinkelland).

13. Zo'n 40% van de respondenten ontvangt geen mantelzorgondersteuning

Krijgen ze die ondersteuning wel, dan gaat het vooral om informatie en advies (27%) en emotionele steun (21%). Respondenten uit Dinkelland zijn bekender met én gebruiken de casemanager dementie vaker (23%) dan respondenten uit Tubbergen (9%). Van vervangende zorg wordt alleen gebruikgemaakt door 68-85 jarige respondenten, van persoonlijke begeleiding alleen door 76-plussers, van financiële hulp alleen door respondenten die al 10 jaar of langer mantelzorg bieden. Naarmate respondenten langer mantelzorg verlenen, geven ze vaker aan gebruik te maken van materiële hulp.

14. Relatief weinig gebruik praktische en materiele hulp en mogelijkheden tot educatie

Dat is opvallend, omdat redelijk wat respondenten aangeven bekend te zijn met deze vormen van hulp. Conclusie moet wel zijn dat het waarschijnlijk niet passend is op wat nodig is. Ook de open opmerkingen wijzen in die richting.

15. Driekwart van de respondenten beveelt mantelzorgondersteuning aan; voor ruim de helft (52%) voldoet het aan de verwachtingen

Respondenten hebben aangegeven wat de mantelzorgondersteuning hen oplevert. Dat hebben ze gedaan door aan te geven in hoeverre ze het met bepaalde stellingen eens zijn. Driekwart geeft aan de ondersteuning aan te bevelen aan anderen, voor 52% voldoet het aan de verwachtingen, voor 12% is dat niet het geval.

Alleen bij de bijdrage van de ondersteuning aan het beter in staat zijn het eigen leven te kunnen leiden (44%) en mate waarin de ondersteuning voldoet aan eigen behoeften en wensen (46% is het aandeel respondenten dat expliciet een positieve bijdrage van de ondersteuning ervaart minder dan 50%). De conclusie is dat meer respondenten een positieve bijdrage ervaren van de ondersteuning dan geen bijdrage en dat er meer ambassadeurs, mensen die tegen anderen positief over de ondersteuning vertellen, dan ontevreden gebruikers van het aanbod zijn.

16. Door bank genomen ervaren respondenten uit Tubbergen vaker opbrengsten van de ondersteuning

Ze geven op alle aspecten wat vaker aan een bijdrage van de ondersteuning te ervaren. Statistisch significant is het bij de mate waarin ze zich door de ondersteuning extra gesteund voelen bij de uitvoering van hun mantelzorgtaken.

17. Voor respondenten tot 56 jaar sluit de ondersteuning minder vaak aan bij hun wensen en behoeften

Ruim een derde van deze groep geeft dit aan. Voor respondenten die al 10 jaar of langer mantelzorg bieden, geldt dit bij twee aspecten: het steviger in de schoenen staan door de ontvangen mantelzorgondersteuning (22% ervaart die bijdrage niet) en de bijdrage aan het beter weten wat de mogelijkheden zijn voor hen, als mantelzorger (14% ervaart die bijdrage niet).

18. Overall kunnen respondenten hun mantelzorgtaken wat beter aan door mantelzorgondersteuning

De respondenten hebben aangegeven op een 10-puntsschaal hoe goed ze hun mantelzorgtaken aankonden voordat ze ondersteuning kregen en in welke mate dat door de ondersteuning is veranderd. De mate waarin ze de mantelzorgtaken aankunnen steeg van een 6,2 voordat er ondersteuning was, naar een 6,9 nadat er ondersteuning kwam. Het verschil zien we vooral aan de onderkant van de scores. Het percentage dat voor de ondersteuning het cijfer 5 of lager gaf was 44%. Nadat ondersteuning is gekregen, is dat aandeel gedaald naar 21%. Het aandeel respondenten dat de mantelzorgtaken goed tot zeer goed aan kan (scores 8, 9 en 10) steeg van 28% naar 38%.

19. Respondenten die ondersteuning het hardst nodig hebben, ervaren op onderdelen het minst vaak een expliciete bijdrage ervan

Het voelt als een wat paradoxale conclusie, maar we zien het in meer onderzoeken: naarmate respondenten zich zwaarder belast voelen door hun mantelzorgtaken of ze zorg moeilijker met betaalde arbeid, studie of school weten te combineren, ervaren ze minder vaak een positieve bijdrage van de ondersteuning. Anders gezegd: de respondenten die de ondersteuning het hardst nodig hebben, ervaren de opbrengsten het minst vaak. Op de zeven stellingen zien we dat de respondenten die zich zwaar- tot overbelast voelen door de mantelzorg of het slecht lukt zorg en werk, studie of school te combineren, vaker oneens zijn met de stellingen en minder vaak eens.

20. Onbekendheid met de mogelijkheden belangrijkste oorzaak om geen gebruik te maken van mantelzorgondersteuning

Zo'n 42% geeft aan de mogelijkheden niet te kennen, 25% denkt er niets aan te hebben, 23% geeft aan er geen behoefte aan te hebben. Naarmate respondenten zich zwaarder belast voelen door de mantelzorg, geven ze vaker aan dat de ondersteuning niet aansluit op de behoefte (dat loopt op van 4% van de respondenten die zich niet of enigszins belast voelen tot 67% bij respondenten die zwaar- of overbelast zijn). Respondenten die zich tamelijk zwaar of zwaar- tot overbelast voelen geven als enigen aan dat ze vanwege hun zorgtaken niet naar de ondersteuning toe kunnen (25%). Respondenten die mantelzorg en werk, school of studie uitstekend (50%) of goed (60%) kunnen combineren, geven vaker aan geen behoefte te hebben aan ondersteuning.

21. Zo'n 72% heeft behoefte aan (extra) ondersteuning, op meerdere gebieden

We hebben de respondenten gevraagd of ze (extra) ondersteuning wensen en, zo ja, op welk gebied. Zo'n 28% heeft er geen behoefte aan. Is die behoefte er wel, dan worden financiële hulp (24%), informatie en advies (18%), emotionele steun (17%) en vervangende zorg (11%) het vaakst genoemd. De respondenten die (extra) ondersteuning wensen, hebben deze wens gemiddeld voor 1,7 vormen. Ze koesteren de wens tot (extra) ondersteuning dus gemiddeld op meerdere gebieden.

Respondenten die minder dan 16 uur per week mantelzorg bieden (51%) en respondenten die zichzelf niet (79%) of enigszins (41%) belast voelen door de mantelzorgtaken geven vaker aan geen behoefte te hebben aan extra ondersteuning. Respondenten tot 46 jaar wensen vaker financiële hulp (55%), respondenten die 24 uur of meer per week mantelzorg bieden, wensen vaker extra ondersteuning in de vorm van vervangende zorg (29%).

22. Ruim een derde (36%) van alle respondenten ervaart knelpunten in de ondersteuningsmogelijkheden, onder zwaar- tot overbelaste respondenten is dat 82%

Het gaat er dan vooral om dat de juiste ondersteuning moeilijk is te krijgen. Van de 28 respondenten die een knelpunt hebben gedeeld, ging het hier 18 keer over. Alles duurt lang, de bureaucratie is hinderend, de ambtelijke molen draait traag, er is geen passend aanbod of maatwerk mogelijk en ondersteuning is vooral gericht op ouderen. Respondenten die zwaar- tot overbelast voelen door de mantelzorgtaken (82%), ervaren veel vaker knelpunten dan de overige respondenten.

23. Ongeveer 10% maakt gebruik van respijtzorg, vooral geboden door familie, vrienden en kennissen

Ongeveer 10% maakt gebruik van respijtzorg. Landelijk is dat volgens recent SCP-onderzoek 16%. Als er respijtzorg is, is dat vooral geregeld met familie, vrienden en kennissen (64%). Dagbesteding of -opvang wordt door 36% genoemd. Gemiddeld maken de respondenten die respijtzorg inzetten, gebruik van 1,5 soorten. Mannen (23%) maken er vaker gebruik van dan vrouwen (6%). Voor bijna driekwart (73%) is de hoeveelheid respijtzorg waar ze gebruik van maken voldoende.

24. Geen behoefte belangrijkste reden voor geen gebruik van respijtzorg

Een derde van de respondenten noemt geen behoefte aan respijt als reden om er geen gebruik van te maken. Zo'n 31% kent de mogelijkheden niet, 20% geeft aan dat de zorgvrager dit niet wil. Onder andere reden gaat het vooral over de negatieve consequenties voor zowel de zorgvrager als de mantelzorger. Het gaat dan om personeelwisselingen, verlies aan privacy, extra drukte en extra afspraken in een situatie waarin er toch al zoveel 'moet'. Respondenten die minder dan 16 uur mantelzorg verlenen geven vaker aan geen behoefte aan respijtzorg te hebben (52%). Alle respondenten die zich zwaar- tot overbelast voelen, hebben behoefte aan respijtzorg. Onder respondenten die zich niet of enigszins belast voelen is dat 46%. Respondenten die zich zwaar dan wel overbelast voelen door hun mantelzorgtaken geven vaker aan dat er geen geschikte respijtmogelijkheid in hun omgeving is (30%). Dat geldt ook voor respondenten namens gezinnen met inwonende kinderen (16%).

25. Mantelzorgwaardering; een derde kiest een presentje of aardigheidje, een kwart heeft geen behoefte aan waardering van de gemeente

Een derde ziet een presentje of aardigheidje wel zitten, 24% kiest waardebonnen van lokale ondernemers, 20% een geldbedrag. Tussen de verschillende respondentengroepen blijken er grote verschillen in wat men het liefste heeft. De conclusie is dus dat waardering per definitie maatwerk is. Dat blijkt ook uit geplaatste open opmerkingen bij 'een andere vorm van waardering'. Daar wordt een aantal keren benadrukt dat het helpend zou zijn als het aanbod aan ondersteuning passend zou zijn c.q. dat de zorg in de basis beter geregeld en toegankelijker zou moeten zijn. Generiek waarderen kan ook averechts werken.

26. Zo'n 62% meent dat de gemeenten Dinkelland en Tubbergen mantelzorg(ers) belangrijk vindt, 69% vindt dit voor SWTD

Zo'n 62% is het (helemaal) eens met de stelling 'Mijn gemeente vindt mantelzorg en mantelzorgers belangrijk'. Circa 10% is het hier (helemaal) niet mee eens. Bij dezelfde stelling, maar dan over SWTD, zien we dat 69% het er (helemaal) mee eens is en 6% (helemaal) oneens.

27. Redelijk wat respondenten ervaren beperkingen door mantelzorgtaken

Dat geldt op meerdere terreinen van het leven. Ongeveer 38% ervaart altijd of meestal beperkingen in de vrijetijdsbesteding buitenshuis, 34% binnenshuis, 31% bij huishoudelijke klussen in eigen huis en 33% bij aandacht en tijd nemen voor andere gezinsleden. Het wringt pas echt bij aandacht en tijd voor jezelf nemen, waar 49% van de respondenten meestal of altijd beperkingen ervaart en bij het ontmoeten van anderen, waar dat percentage 45% is.

28. Respondenten die zich minimaal 24 uur per week als mantelzorger inzetten, die mantelzorgtaken en werk, studie of school matig of slecht weten te combineren en zwaar- tot overbelaste mantelzorgers ervaren in grote mate beperkingen in het dagelijks leven door hun mantelzorgtaken

Voor iedere mantelzorger leveren de mantelzorgtaken beperkingen op in het dagelijks leven. In dit onderzoek zien we een aantal grote lijnen waar het gaat om de ervaren mate van die beperkingen. Respondenten die tot 8 uur mantelzorg bieden, ervaren veel vaker nooit of soms beperkingen op de diverse leefgebieden. Dat geldt ook voor respondenten die de mantelzorg uitstekend of goed weten te combineren met hun werk, studie of school en voor de respondenten die zich niet of enigszins belast voelen door hun mantelzorgtaken. De 'tussengroepen' ervaren al wat vaker in grotere mate beperkingen, maar de echt grote problemen zien we bij respondenten die 24 uur of meer mantelzorg bieden, de zorg en werk, studie of school matig tot slecht

weten te combineren of zich zwaar- tot overbelast voelen door de zorg die ze bieden. Naarmate de beperkingen op allerlei levensgebieden in grotere mate worden ervaren, ervaart men ook meer combinatieproblemen of een zwaardere mate van belasting. En dat leidt er vervolgens weer toe dat de beperkingen in grotere mate worden ervaren. Het is een spiraal die lastig te doorbreken lijkt, maar wel doorbroken moet worden om iets aan de situatie te veranderen.

29. Aantal zwaar/overbelaste mantelzorgers gelijk aan landelijke beeld

In recent SCP-onderzoek bleek 1 op de 10 mantelzorgers zwaar- of overbelast. In dit onderzoek is dat percentage 11%. Zo'n 22% voelt zich tamelijk zwaar belast, 26% gemiddeld, terwijl 40% zich hooguit enigszins belast voelt. Onder respondenten tot 56 jaar is het aandeel dat zich zwaar- tot overbelast voelt met 52% veel groter dan bij de respondenten van 56 jaar en ouder (19%). Dat heeft alles te maken met de mate waarin respondenten hun mantelzorgtaken kunnen combineren met werk, studie of school. Van de respondenten die het matig of slecht weten te combineren zijn de percentages zwaar- tot overbelasting respectievelijk 63% en 80%. Naar hoogst afgeronde opleiding zien we ook nog een scherp statisch significant verschil: van de respondenten met maximaal een afgeronde Havo- of Vwo-opleiding geeft 14% aan zich tamelijk zwaar, of zwaar- tot overbelast te voelen door de mantelzorgtaken. Bij respondenten met een afgeronde Hbo- of Wo-opleiding is dit aandeel 54%.

30. Extra aandacht: zwaar- tot overbelaste mantelzorgers

Als we de resultaten uitsplitsen naar de mate van belasting die respondenten ervaren, dan vragen de zwaar- tot overbelaste respondenten extra aandacht. Deze groep bevindt zich in een complexe situatie waar het zelf niet zomaar een uitweg uit vindt. De oorzaken van een hulpvraag zijn vaker meervoudig, ze bieden veel meer hulp dan de respondenten die minder belasting ervaren, doen dat veel vaker met minder personen en vaker voor mensen die dichtbij ze staan. Ze maken weliswaar vaker gebruik van meerdere vormen van ondersteuning, maar ervaren daar ook veel vaker knelpunten in én vinden minder vaak dat de ondersteuning een positieve bijdrage levert aan hun situatie. Ze geven veel vaker aan behoefte te hebben aan extra ondersteuning en aan respijtzorg en ervaren veel vaker beperkingen door de geboden mantelzorg op diverse levensgebieden.

Slotsom is dat ze niet alleen een zware mate van belasting ervaren, maar ook in veel grotere mate beperkingen ondervinden ten aanzien van het meedoen in het normale leven. Inzet op het voorkomen van een (te) zware belasting is de opgave. Bijvoorbeeld door vroegtijdige signalering, het snel kunnen bieden van passende vormen van ondersteuning en het wegnemen van obstakels die dat in de weg staan. Anders ontstaat een situatie waarbij het hele systeem rondom een initiële zorgvrager zorgbehoevend wordt. Want dat is bij mensen die zware belasting ervaren feitelijk al aan de hand; alleen mantelzorgondersteuning helpt al niet meer afdoende. Het is een behoorlijke opgave, omdat juist zwaarbelaste mantelzorgers vaak moeilijk zijn te bereiken, zowel voor ondersteuning als met dit soort onderzoeken. Het ontbreekt deze mantelzorgers daarvoor vaak aan tijd en energie.

31. Tevredenheid over het contact met en de aandacht voor mantelzorg(ers) en het aanbod aan activiteiten en diensten

Op de vraag waar respondenten tevreden over zijn, geven 113 van de 177 respondenten aan geen idee te hebben of niet van toepassing als antwoord. Van de 64 respondenten die een open antwoord geven, gaat het in 30 gevallen om tevredenheid over het contact met en de aandacht vanuit professionals van de gemeente, SWTD en andere organisaties. Het aanbod van activiteiten en diensten wordt door 27 respondenten genoemd.

32. Rode draad in de tips: werk aan een eenvoudig, toegankelijk, overzichtelijk, snel en passend aanbod

Dat was de rode draad in de 41 tips die door respondenten werden gegeven. Zorg voor maatwerk, omdat dé mantelzorger niet bestaat. Daar is dan echt contact voor nodig. Geen waardebonnen, maar een telefoonnummer waar je direct heen kan bellen als er iets nodig is, ook buiten werkuren. Maak regelzaken gemakkelijker en het aanbod bekender. Luister naar mantelzorgers, zie, hoor en waardeer ze.

Bijlage 1: volledig overzicht resultaten

In welke gemeente woon je?

Dinkelland	51%
Tubbergen	40%
Anders	9%

Zorg je momenteel voor een chronisch zieke, gehandicapte of hulpbehoevende persoon uit uw eigen familie of kennissenkring?

Ja	90%
Niet meer	7%
Nee	2%

Wat is je leeftijd?

35 jaar of jonger	2%
36 t/m 45 jaar	9%
46 t/m 55 jaar	30%
56 t/m 67 jaar	32%
68 t/m 75 jaar	18%
76 t/m 85 jaar	9%
86 jaar of ouder	1%

Wat is je geslacht?

Man	25%
Vrouw	75%

Hoe is je huishouden samengesteld?

(On)Gehuwd stel met inwonende kinderen	51%
(On)Gehuwd stel zonder inwonende kinderen	37%
Eenouder huishouden met inwonende kinderen	5%
Eenpersoonshuishouden	8%

Wat is je hoogst afgeronde opleiding?

Basisonderwijs	1%
Vmbo / Mavo / Lbo	17%
Mbo	29%
Havo / Vwo	7%
Hbo	40%
Wetenschappelijk onderwijs	6%

Combineer je momenteel mantelzorg en werk?

Ja, met 32 uur of meer betaalde arbeid per week	29%
Ja, tussen 16-32 uur betaalde arbeid per week	45%
Ja, met minder dan 16 uur betaalde arbeid per week	5%
Ja, met school of studie	3%
Nee, maar ik verricht wel vrijwilligerswerk	8%
Nee	11%

Op welke wijze kun je betaalde arbeid en mantelzorg combineren?

Uitstekend	8%
Goed	10%
Voldoende	48%
Matig	26%
Slecht	8%

Aan hoeveel personen verleen je mantelzorg?

1	70%
2	20%
3 of meer	10%

Aan wie geef je (het meest) mantelzorg?

Partner of echtgeno(o)t(e)	33%
(Pleeg/stief) Kind	22%
Ouder(s) of schoonouder(s)	33%
Andere familieleden	9%
Buren, vrienden of kennissen	1%
Anders	2%

Waar woont de persoon voor wie je (het meest) zorgt?

Bij mij thuis	48%
In zijn/haar woning	31%
In een zorginstelling of beschermd wonen	18%
Anders	3%

Woont deze persoon in de gemeente Dinkelland of Tubbergen?

Ja	86%
Nee	14%

Wat is de oorzaak van de hulpbehoefte bij deze persoon?

Lichamelijke beperking	51%
(lichte) Verstandelijke beperking	20%
Dementie of geheugenproblemen	33%
Algemene beperkingen ouderdom	32%
Psychische problemen	11%
Verslaving	1%
Andere oorzaak	13%

Waaruit bestaat jouw hulp aan deze persoon?

Huishoudelijke hulp	49%
Persoonlijke verzorging	47%
Verpleegkundige hulp	16%
Begeleiding praktische zaken en/of sociale activiteiten	84%
Vervoer	74%
Hulp bij administratie en/of financiën	66%
Toezicht of gezelschap	60%
Emotionele steun	64%
Opvang in crisissituatie	14%
Anders, namelijk	14%

Hoe lang geef je deze hulp al?

Korter dan 1 jaar	4%
1 tot 5 jaar	36%
5 tot 10 jaar	24%
10 jaar of langer	37%

Ben je de enige mantelzorger van deze persoon?

Ja	47%
Nee	53%

Hoeveel personen helpen jou en je naaste nog meer?

1	33%
2-3	56%
4-5	10%
6 of meer	1%

Hoeveel uur per week zorg je gemiddeld voor deze persoon?

0 tot 4 uur	8%
4 tot 8 uur	21%
8 tot 16 uur	23%
17 tot 24 uur	7%
24 tot 32 uur	11%
32 uur of meer per week	20%
Sterk wisselend per week	11%

Heeft degene voor wie je (het meest) zorgt een aanbod professionele hulp of zorg?

Ja	80%
Nee	20%
Weet niet	1%

Welke van de onderstaande soorten zorg heeft degene voor wie je (het meest) zorgt?

Hulp bij het huishouden	45%
Verzorging en/of verpleging	50%
Begeleiding thuis of individueel	21%
Begeleiding in een groep (zoals dagbesteding)	42%
Kortdurend verblijf	9%
Langdurend verblijf	20%
Vervoer	24%
Geen van bovenstaande	3%
Weet niet	0%

Is er voor (een deel) van deze professionele hulp, zorg of ondersteuning een indicatie afgegeven?

Ja, voor alle hulp, zorg of ondersteuning	33%
Ja, voor een deel ervan	39%
Nee	19%
Weet ik niet	9%

Van welke vormen van ondersteuning weet je dat ze in jouw gemeente worden aangeboden?

Informatie en advies	56%
Persoonlijke begeleiding	26%
Emotionele steun	38%
Educatie	34%
Praktische hulp	40%
Vervangende zorg (respijtzorg)	28%
Financiële hulp	16%
Materiële hulp	40%
Hulp bij het uitbreiden van mijn sociale netwerk	13%
Casemanager dementie	38%
Anders, namelijk	7%
Geen van bovenstaande	12%

Welke ondersteuning krijg je momenteel als mantelzorger?

Informatie en advies	27%
Persoonlijke begeleiding	5%
Emotionele steun	21%
Educatie	13%
Praktische hulp	14%
Vervangende zorg (respijtzorg)	3%
Financiële hulp	4%
Materiële hulp	15%
Hulp bij het uitbreiden van mijn sociale netwerk	2%
Casemanager dementie	16%
Anders, namelijk	8%
Ik krijg geen mantelzorgondersteuning	40%

Door de mantelzorgondersteuning...	% (helemaal) eens	%(helemaal) oneens
Voel ik me extra gesteund in het uitvoeren van mijn mantelzorgtaken	64%	11%
Sta ik steviger in mijn schoenen	52%	15%
Ben ik beter in staat ook mijn eigen leven te leiden	44%	18%
Weet ik beter welke mogelijkheden er voor mij zijn	58%	12%
De ondersteuning sluit aan bij mijn behoeften	46%	18%
De ondersteuning is gericht op mijn belang als mantelzorger	58%	11%
De ondersteuning verwijst mij door naar organisaties die me wel kunnen helpen	55%	16%
De ondersteuning voldoet aan mijn verwachtingen	52%	14%
Ik zou de ondersteuning aanbevelen aan andere mantelzorgers	75%	6%

Hoe kun je jouw mantelzorgtaken aan?

Schaal 1 (zeer slecht) t/m 10 (zeer goed)

Voor mantelzorgondersteuning	6,1
Na mantelzorgondersteuning	6,9

Waarom maak je geen gebruik van mantelzorgondersteuning?

Geen behoefte aan ondersteuning	23%
De beschikbare ondersteuning sluit niet aan op mijn behoefte	19%
Niet bekend met de mogelijkheden van ondersteuning	42%
De afstand naar de ondersteuning toe is een probleem	0%
Ik denk dat ik er niets aan heb	25%
Vanwege mijn zorgtaken kan ik er niet naartoe	6%
Anders, namelijk	11%

Welke ondersteuning zou je in de toekomst willen als mantelzorger?

Informatie en advies	18%
Persoonlijke begeleiding	7%
Emotionele steun	17%
Educatie	6%
Praktische hulp	7%
Vervangende zorg (respijtzorg)	11%
Financiële hulp	24%
Materiële hulp	7%
Hulp bij het uitbreiden van mijn sociale netwerk	3%
Casemanager dementie	1%
Anders, namelijk	20%
Ik heb er geen behoefte aan	28%

Ervaar je knelpunten in de ondersteuningsmogelijkheden?

Ja	36%
Nee	31%
Geen mening	33%

Heb je het afgelopen jaar gebruik gemaakt respijtzorg?

Ja	10%
Nee	90%

Was de hoeveelheid respijtzorg voldoende?

Ja	73%
Nee	27%

Van welke vormen heb je gebruik gemaakt?

Familie, vrienden en kennissen	64%
Zorg door vrijwilligers	0%
Dagbesteding/dagopvang	36%
Kortdurend verblijf/logeeropvang	27%
Anders, namelijk	18%

Waarom heb je geen gebruik gemaakt van respijtzorg?

Ik weet niet wat de mogelijkheden zijn	31%
Ik weet niet hoe ik respijtzorg moet regelen	14%
Ik krijg geen indicatie of kom niet in aanmerking	2%
Er is een wachtlijst	1%
Er is geen geschikte respijtmogelijkheid in mijn omgeving	8%
Er is geen passende vrijwilliger beschikbaar	3%
De kosten zijn voor mij te hoog	0%
Zorgvrager wil geen gebruik maken van de respijtmogelijkheid	20%
Ik heb geen behoefte aan respijt	33%
Anders, namelijk	19%

Op welke manieren kan de gemeente je als mantelzorger waarderen?

Waardebonnen van lokale ondernemers	24%
VVV-bonnen	17%
Dagdelen gratis respijtzorg aan huis	10%
Gratis trainingen en cursussen voor mantelzorgers	12%
Presentje of aardigheidje	34%
Geldbedrag	19%
Anders, namelijk	20%
Ik heb er geen behoefte aan	24%

Mening over de stelling: 'Mijn gemeente vindt mantelzorg en mantelzorgers belangrijk'

Helemaal oneens	2%
Oneens	8%
Neutraal	28%
Eens	43%
Helemaal eens	19%

Mening over de stelling: 'SWTD vindt mantelzorg en mantelzorgers belangrijk'

Helemaal oneens	2%
Oneens	4%
Neutraal	25%
Eens	42%
Helemaal eens	27%

Ervaar je door het mantelzorgen beperkingen in het dagelijks leven?

	Altijd	Meestal	Soms	Nooit
Vrijtijdsbesteding buitenshuis	18%	20%	53%	9%
Vrijtijdsbesteding binnenshuis	14%	20%	48%	18%
Huishoudelijke klussen in eigen huis	11%	20%	51%	18%
Aandacht en tijd voor gezinsleden	11%	22%	46%	21%
Aandacht en tijd voor uzelf	16%	32%	40%	11%
Ontmoeten van vrienden, familie en kennissen	11%	34%	40%	15%

Voel je jezelf belast als mantelzorger?

Niet	14%
Enigszins	26%
Gemiddeld	28%
Tamelijk zwaar	22%
Zwaar-of overbelast	11%